॥ श्री ॥

हिन्दी शिक्षावली भाग २ जाना

गुजराती अर्थ.

(तरजुमा सह)

रची छपावी प्रसिद्ध करनार

मणिलाल मूळजीभाइ उपाध्याय.

बुकसेलर—पेटलाद.

सन १९१९. संवत १९७५.

प्रत १५००. आवृत्ति ३ जी.

किंमत रु. ०—४—०

॥ श्री ॥

हिन्दी शिक्षावली भाग २ जाना

गुजराती अर्थ.

(तरजुमा सह)

रची छपावी प्रसिद्ध करनार

मणिलाल मूळजीभाइ उपाध्याय.

बुकसेलर—पेटलाद.

सन १९१९. संवत १९७५.

प्रत १५००. आवृत्ति २ जी.

किंमत रु. ०—४—०

શ્રી "ભાગ્યોદય" પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં
જેઠાલાલ હરિશંકર દવેએ છાપ્યું,
ખાડીયા—અમદાવાદ.

प्रस्तावना.

मारा तरफथी गया फेब्रुआरी मासमां प्रसिद्ध थयेला हिन्दी शिक्षावलीना पहेला भागना गुजराती अर्थ (तरजुमा सह) टुंक समयमां विद्यार्थीओ अने शिक्षकोनो योग्य सत्कार पामवाथी तेमज घणे स्थळेथी वारंवार बीजा भागना अर्थनी मागणी थवाथी आ लघु पुस्तक सत्वर तैयार करीने प्रसिद्धिमां मुकवानी रजा लउं छुं.

प्रथम भागनी माफक आ भाग पण तेटलोज उपयोगी थइ पडशे तो लेखकना परिश्रमनी साफल्यता थयेली गणाशे.

शब्द अने तरजुमानो क्रम तथा लिपिनो नियम प्रथम भागना जेवोज साचव्यो छे.

उतावळने लीधे पुस्तकमां थयेला दोष माटे क्षमा मागुं छुं अने ते संबंधमां मने योग्य सूचना कोइ स्थळेथी मळशे तो आभार साथे तेने योग्य समये अमलमां मुकीश.

पेटलाद
ता. २५-५-१९१५.

मणिलाल मूळजीभाई.

बीजी आवृत्तिनी प्रस्तावना.

मने जणाववाने आनंद थाय छे के, आ उपयोगी पुस्तकनी पहेली आवृत्ति टुंक समयमां खपी जवाथी आ बीजी आवृत्ति बहार पाडवानी जरुर पडी छे, आशा छे के, प्रथम आवृत्ति माफक आ आवृत्ति पण तेटलीज उपयोगी थइ पडशे.

पेटलाद
ता. २८–९–१९ } मणिलाल मूळजीभाई.

હિન્દી શિક્ષાવલી.

दूसरा भाग—बीजो भाग.

पाठ १—पाठशालाकी परिपाटी.

पाठशालाना नियमो.

पाठशाळा—निशाळ.
परिपाटी—कायदा.
लडको—बाळको.
राह—रस्तो.
झगडा—टंटो.
आपस—पोतपोतेः अंदर अंदर
कुछभी—जराए पण.
पहुँचो—पहोंचो.
आदरसे—नम्रता पूर्वक.
और—अने.
जगह—जगा.
पढने लिखने—वांचवुं लखवुं.
वहाँ—त्यां.
औरोंका भी—बीजानो पण.
समय—वखत.
अकारथ—नकामो.
बड़े बड़े—मोटां मोटां.
सहज—थोडीवार.
जी—जीव.
गवाँओ—गुमावो.
पढनेवालोंसे—भणनारनी साथे
मेल—मित्राचारी, संप;
समय पड़े पर—वखत आवके त्यारे.
साथीयों—भाईबंधो; मित्रो.

उन्हें भी—तेमने पण.	पाओ—मळे.
बर्ताव—वर्तन; चालचलगत.	राह—रस्तो.

१ छोकराओ ! तमे निशाळमां जतां जतां रस्तामां कोइनी साथे लडाइ टटो करशो नहि.

२ एकबीजानी लडाईमां दुःखज दुःख छे, सुख कंई पण नथी.

३ ज्यारे तमे निशाळमां पहोंचो त्यारे खरा भावथी गुरुजीने प्रणाम करो अने पोतानी जग्या उपर बेसीने भणवा लखवामां लागी जाओ.

४ जे गुरुजी कहे तेनी विरुद्ध कोई काम करशो नहि.

५ त्यां एकबीजा साथे वातचित करशो नहि.

६ एमां फक्त तमारोज नहि (पण) बीजाओनो पण वखत नकामो जशे.

७ जे वखत जे काम करवाने माटे छे तेने (ते वखतने) तेमां (ते काममां) लगाडो (रोको).

८ ए प्रमाणे करवाथी मोटां मोटां काम सहजमां थई जाय छे.

९ पाठशाळानो वखत भणवानेज माटे छे.

१० एने लीधे तमारे इच्छवुं जोईए के ते वखतमां जीव लगाडीने भणवुं लखवुं अने ते (वखत) ने रमवा कूदवा अगर वातचित करवामां न गुमावो. तमारी जोडे भणवावाळाओनी साथे संप राखो.

११ जो तमे ए प्रमाणे करशो तो तेओ पण वखत आवे काम आवशे.

१२ जो तमे तमारो पाठ कोई जगाएथी भूली जाओ तो तमारा सोबतीओने पूछी लो.

१३ अने जे कांई तेओ तमने पुछे (ते) तेओने पण बतावी दो.

१४ ए प्रमाणेना वर्तनथी एकबीजामांथी प्रीति वधे छे.

१५ ज्यारे पाठशाळामांथी रजा मेळवी (त्यारे) सीधा घेर चाल्या आवो.

१६ रस्तामां वार करवी ठीक नथी.

१७ घेरथी पण पोतानां मावापनी रजा सिवाय कहीं जाओ नहि.

पाठ २—माबापकी आज्ञा मानना.

माबापनी आज्ञा मानवी.

सामर्थ्य—सत्ता; जोर.
पहचान—पीछाण; ओळखाण.
पालापोसा—पालणपोषण कर्युं
सैंकडों—हजारो.
सहे—सहन कर्यां.
कष्ट—दुःख.
नौ—नव.
अपना—पोतानुं, तेनुं.
पीलाया—पीवडाव्युं.
पहरों—पहोरना पहोर सुधी. लांबो वखत.
खेलाया—रमाडया, ना सरखा राख्या.
झूलेमें—पारणामां.
झूलाया—हींचका खवडाव्या.
थपकरकर—थाबडी थाबडीने.
सोलाया—सुवडाव्या.
गँवाया—गुमाव्युं.
पसीना—परसेवो.
बहाया—उतार्यो.
खिलाया—खवडाव्युं.
पहिनाया—पहेराव्युं.
सयाने हुवे—समजणा थया.
पढाया लिखाया—भणाव्या गणाव्या.
लगाया—वळगाडया.
भलाइ—सारुं थाय एवुं.
निछावर कर दिया—सोंपी-आपी दीधुं.
समझते है—समजे छे.
पालनेमें—उछेरवामां.
बुढापेमें—वृद्धावस्थामां.

भला—त्यारे, कहोके, वारुं	जीलगा—जीव लगाडीने
चाहियेके—जाणवुं जोइये, इच्छवुं जोइये.	कहलाओग—कहेवाशो.
आदर—सत्कार.	बडाइ—वखाण.
क्योंकि—केमके.	उनके—तेमने; एमने.
उसे बचो—ते करशो नहि.	कभी—कोइ वखत.
	कड़ी—कडवी.

१ छोकराओ ! तमे नथी जाणता के ज्यारे तमे पेदा थया हता त्यारे तमारी केवी दशा हती ?

२ तमने उठवा बेसवानी शक्ति नहोती.

३ न सारा खोटानी ओळखाण. (सारुं खोटुं समजी शकता नाहे).

४ आवी दशामां तमारां मावापे तमने पाळया पोष्या.

५ सेंकडो दुःख वेठतां तमने दुःख थवा न दीधुं.

६ माने जुओ (मनथी जुओ—तेना विषे विचार करो), तेणे तमने नव महीना पेटमां राख्या.

७ ज्यारे तमे पेदा थया [त्यारे] केवां लाड (अने) हेतथी तमने पोतानुं दूध पायुं.

८ (घणा) पहोर सुधी छाती उपर सुवाडया, खोयामां

झूलाव्या, थावडी थाबडीने उंघाडया.

९ अने तमारा सुखने माटे पोतानुं सुख गुमाव्युं.

१० बापने जुओ (बापनी तरफ ध्यान करो), आखो दिवस तेणे महेनत करीने पोतानो परसेवो कहाडयो:

११ ज्यारे कंइ चार पैसा मळया [एटले] घर आव्या.

१२ (अने) तमने सारुं सारुं खवराव्युं.

१३ सारुं सारुं पहेराव्युं, ज्यारे तमे कंइ समजना थया (त्यारे) भणाव्या गणाव्या अथवा कोइ सारा धंधामां लगाडया (जोडया).

१४ मरतां सुधी तमारीज भलाइनुं ध्यान राख्युं,

१५ (अने) जेटलुं कमाया (तेटलुं) सघळुं तमारे माटे अर्पण करी दीधुं.

१६ जेटली प्रीत तमारा उपर माबापनी छे तेटली कोइनी नथी.

१७ तेओ तमारा सुखमां पोतानुं सुख समजे छे अने तमने दुःखी जोइने दुःखी थाय छे.

१८ तमने पाळवामां तेओए केटलुं दुःख वेठयुं छे.

१९ तमे एवुं न समजशो के तेओए तमारुं पालन केवळ एवी आशा राखीने कर्युं छे के ज्यारे तमे मोटा थाओ

त्यारे तेओनी सेवा करो अने घरडपणमां सुख आपो.

२० ठीक आ उपकारोनो बदलो तमे के ी रीते करी शको छो.

२१ तमारा [आख] जन्म सुधीनी सेवा तमारां माबापनी एक वातनी बराबर पण थइ शकती नथी.

२२ छोकराओ ! तमारे जाणवुं जोइए के पोतानां माबापनो घणा सत्कार कया करवो अने तेओनुं कयुं मानवुं.

२३ जेवुं तेओ तमोने कहे तेवुंज कर्या करो, केमके तमारी एटली समझ क्यांथी के सारा खोटानी ओळखाण करी शको.

२४ तेओ जे वातने नठारी कहे तेथी बचो (तेनाथी दूर रहो)

२५ अने जे वातने सारी कहे तेमां जीव लगाडीने करो.

२६ सारुं काम करशो तो सारा कहेवाशो.

२७ अने सघळा लोक तमारी वडाई करशे [वखाण करशे].

२८ नठारुं काम करशो तो नठारा कहेवाशो,

२९ अने सघळा लोक तमारी निंदा करशे.

३० ज्यां सुधी बनी शके [त्यां सुधी] तेओने राजी राखवाने महेनत करो.

३१ तेओने कदी कडवी वात कहेशो नहि.

पाठ ३—गाय.

पालतू—पाळवा लायक	खाया हुआ चारा उगळकर
चौपाये—चारपगवाळां जनावर	चबाते हैं—खाधेलो चारो
सिरेपर—छेडा उपर	पाछो काढाने चावे छे.
मोटर—मोटे मोटे	जुगाली—ओगाळवुं.
खुर—खुरी	पागुर—वागोळवुं.
कई—घणा	बहुधा—घणुं करीने.
चितकबरी—काबराचितरी	हाँसीहिसार—गामनुं नाम छे.
भूसा—घऊं तथा जवनां फोतरां भुको,	महार—आखा.
खली—खोळ.	सिरावन—खेतरमां चास सरखा करवा फेरववामां आवे छे ते; हमार.
चूना—दाळनुं कोरमुं	मँडाई—खळामां डुंडामांथी अनाज जूदुं पाडे छे ते.
चाकर—घी जेवा चोपडा पदार्थ	सिंचाई—कोस खेंचवानुं काम.
चबाकर—चावीने.	
निगल जाते हैं—गळी जाय छे.	

१ आपणा देशमां जेटलां पाळवा योग्य चार पगवाळां पशु [ढोर] छे.

२ तेओमां गाय बधाथी उत्तम गणवामां आवे छे.

३ त्यां सूधी के आपणे तेने गाय माता कहीए छीए.

४ गाय जोतामां घणी भोळी अने सुंदर होय छे.

५ तेनी डोक नानी अने पूंछडी लांबी होय छे.

६ पुंछडानी टोच उपर मोटा मोटा वाळोनो गुच्छो होय छे.

७ गायनी खरी वच्चे चीरो होय छे.

८ गायो जुदा जुदा रंगनी होय छे, जेमके--काळी, लाल, धोळी अने काबरचीतरी.

९ काळी गायने श्यामा पण कहे छे.

१० गायनो मुख्य खोराक घास (अने) घउंनां छोडां छे.

११ पण दूध वधारवाने खोळ अने छोडां पण आपे छे [खवरावे छे.]

१२ गाय ते पशुओमांनी छे जे पहेले पोतानो चारो (खोराक) थोडोक चावीने गळी जाय छे. [जे पशुओ पोतानो चारो थोडो चावीने गळी जाय छे ते पशुओमांनी गाय छे].

१३ पछी कहीं सुखथी बेसीने खाधेलो चारो पाछो मोंमा लावीने चावे छे (वागोळे छे) तेने वागोळवुं कहे छे.

१४ गाय वागोळे नहि तो जाणवुं जोईए के (ते) मांदी छे.

१५ गायनुं दूध बधां दूधमां उत्तम छे.

१६ भेंस बकरानुं दुध पण पीवामां आवे छे.

१७ पण गायनुं दुध एवुं सारुं होय छे के रोगियोने पण आपवामां आवे छे, गायो दस पंदर शेर* सुधी दुध आपे छे.

१८ एवी गायो घणुं करीने हाँसी हिसार परगणा तरफ होय छे.

१९ मथुरा जिल्लामां पण कोसी गामनी गायो घणुं दुध आपे छे.

२० गायनो आज मोटो गुण नथी के तेनुं दुध घणुं सारुं होय छे

२१ पण तेनां बच्चांनी सहायताथी आपणा देशमां खेती थाय छे,

२२ बळदोथी हळ चाले छे; बळदोथी सगार खेंचाय छे,

२३ बळदोथी पगर थाय छे.

२४ बळदोथीज कोस खेंची पाणी पावानुं काम थाय छे.

२५ बळदोने गाडीमां जोडे छे.

२६ मरी गया पछी गाय बळदनुं चामडुं केटलाक काममां आवे छे.

२७ खरी वात तो आ छे के आपणे परमेश्वरने धन्यवाद आपवो जोइए के तेणे आपणा उपर दया करीने एवां किमती पशु आप्यां.

---

* उत्तर हिंदमां जे शेर होय छे ते अेंसी रुपियाभारनो होय छे, एटले गुजरातना शेरथी बमणो होय छे.

पाठ ४—क्रोध.

सोचे-विचार.	अंधाधुंध—तोफान.
जी—जीव.	टल जाव—दुर जाव.
बडी आंधी—मोटुं वावाझोडुं.	प्यास—तरस.
मोटी आंधी—मोटो वावंटोळीआ	कड़ी—कडवी.
पेड़ों—झाड.	लिपट पडा—चोंटी पडयो.
जडसे—मूळथी मांथी.	भलमंसी—भलाई.
भूडोळ—धरतीकंप.	

१ क्रोधमां माणसनी बुद्धि ठेकाणे रहेती नथी.

२ क्रोधी सारां खोटां कामोने समजी शकतो नथी.

३ ते वखते ज मनमां आवे छे ते वगर विचारे करी नांखेछे.

४ एनज लीधे तेने पाछळथी पस्तावुं पडे छे.

५ तेनुं मन हमेशां दुःखमांज डूबेलुं रहे छे.

६ तेनी साथे कोइ मेळ राखतुं नथी अने कोइनो जीव तेनी साथे वात करवाने चाहतो नथी.

७ जेवी रीते वंटोळीआ झाडोने मुळमांथी उखाडी फेंकी देछे,

८ अने धरतीकंप मोटां मोटां शहेरोनुं सत्यानाश करी नांखेछे,

९ तेज प्रमाणे क्रोधीनो क्रोध पोतानी चारे बाजुएथी अंधाधुंधी मचावी दे छे.

१० एटला माटे ज्यारे क्रोध थाय (त्यारे) तेने अटकावो.

११ वातने (क्रोधनी बातने) हठावी दो; जेना उपर क्रोध आव्यो होय तेनी सामेथी खसी जाओ.

१२ जीव तो मानशे नहि पणआग्रहथी तेने बीजाकाममांलगाडो.

१३ कोइ बीजी वात करवा मांडो.

१४ उभा हो तो बेसी जाओ; तरस न होय तोपण पाणी पी लो,

१५ जेथी क्रोध शांत थइ जाय.

१६ क्रोधमां गाळ देवी, कोई कडवी वात कही बेसवी.

१७ अथवा मारवुं (ते) घणुंज खराब छे. जो कोईने गाळ दीधी अने तेणे उलटुं [सामुं] तमने सारुं खोटुं कह्युं,

१८ अथवा तमे कोईना उपर हाथ चलाव्यो अने ते पण सामो थइ गयो, तो भलाइ (गृहस्थपणुं—मोटाई) धूळमां मळी गई.

१९ एटला माटे क्रोध कदी न करवो जोईए.

पाठ ५—अच्छा लडका—सारो छोकरो.

बैसाखी—लाकडी. | और—तरफ.
छींटा—झापटुं. | फूला—फूलाइ गयो.
कुरता—पहेरण. | बडाई—मोटाई.

१ एक दिवस एक डोसो लाकडानी घोडीनी मददथी चालतो चालतो एक गाममां जतो हतो.

२ गामनी बहार केटलाक छोकरा गायो चारता हता.

३ ज्यारे ते एक झाडनी नीचे पहोंच्यो त्यारे तेनी लाकडानी घोडी भांगी गई.

४ ते थाक्यो तो हतोज, (तेथी) लाकडानी घोडी राखीने ते झाडनी छायामां सुई गयो.

५ थोडीवारमां एक वरसादनुं झापटुं आव्युं, पण ते सुतोज रह्यो

६ डोसानी आंख उघडी तो तेणे जोयुं के एक छोकराए पोतानुं पहेरण उतारीने तेना मोंढा उपर नांखी दीधुं छे.

७ अने पासे बेसीने तेनी लाकडानी घोडी बनावी रह्यो छे.

८ डोसो बोल्यो " छोकरा ! तमोए पोतानुं पहेरण मने केम ओढाडी दीधुं ? "

९ छोकराए कह्युं " वरसाद वरसवा लाग्यो हतो, (तेथी) तमे जागी पडत. "

१० एटलामां छोकराए तेनी लाकडानी घोडीपण बनावी दीधी.

११ डोसो उठीने चालवा लाग्यो तो तेणे आंखोमां आंसु भरी छोकरानी तरफ जोईने कह्युं

१२ ज्यारे अमे परदेश गया हता, (त्यारे) अमारे पण एक दीकरो हतो.

१३ ते हाल तमारी बराबर थयो हशे.

१४ गरीब दुःखी उपर जे प्रमाणे तमे दया करो छो तेज प्रमाणे (जो) ते पण करतो होत तो अमे (पण) अमने पोताने धन्य (भाग्यशाळी) समजीशुं.

१५ तेनुं नाम रामरत्न हतुं अने अमारुं शिवरत्न छे. "

१६ छोकरे ते डोसाने बाथ भीडी अने बोल्यो " हुंज तमारो दीकरो छुं अने मारुंज नाम रामरत्न छे. "

१७ डोसा (ने) पोताना दीकरानी लायकी—योग्यता जोईने आनंद मायो नहि.

१८ ते दीकराना साथे पोताने घेर गयो अने ज्यां सुधी जीव्यो (त्यां सुधी) जे कोई तेने घेर आवतो.

१९ तेने मांगेली लाकडानी घोडी देखाडतो अने पोताना दीकरानां बखाण करतो.

पाठ ६—भाई बहिन और दर्पन—भाई बहेन अने आरसो.

वैसा—एवुं.	गले—कोटे.
संयोगसे—दैवयोगे; सारा नसीबे.	चाहीये—जोईए.
लग गई—लागी आवी.	बट्टा—डाघ.
	छिपादो—छुपावो.

१ एक माणसने बे छोकरां हतां, एक दीकरो अने एक दीकरी

२ दीकरो घणो रूपाळो हतो, पण छोडीनुं रूप तेवुं नहोतुं.

३ दैवयोगथी एक दिवस बंने रमतां रमतां पोतपोतानुं मोढुं आरसामां जोवा लाग्यां.

४ छोकराने पोतानी मोंढानी सुंदरता जोई अहंकार मायो नहि अने पोताना बहेनने कहेवा लाग्यो.

५ "तमे पण चाहतां हशो के जेम अमे सुंदर छीए (तेम) तमे पण तेवांज सुंदर होत,"

६ आ वात छोडीने लागी आवी अने उदास थईने रडती रडती पोतानी मानी पासे जईने कहेवा लागी.

७ "मा! भाईने कहो के (ते) पोतानुं मोढुं दर्पणमां जोया न करे."

८ माए छोडीने कोटे वळगाडी अने छोकराने बोलावीने कह्युं " दीकरा !

९ तमे घणा सुंदर छो, तमने दर्पणमां पोतानुं मोढुं सारुं लागे तो तमारे जाणवुं जोईये के नठारी चाल न चालवी

१० नहि तो तमारी सुंदरतामां कलंक लागशे."

११ पछी छोडी साथे बोली " दीकरी, तमने पोतानुं रूप सारुं न लागे तो तमारे जाणवुं जोईए के जे कंई तेमां नठारुं छे.

१२ ते पोतानी सारी चालथी ढांकी दो.

१४ तमे नथी सांभळ्युं के " सारा रूपने संसार जुए छे अने सारा गुणने भगवान."

पाठ ७—चंद्रमा.

पुर्णमासी—पुनम.	हर—दरेक.
अमावस—अमास.	जोति—तेज.
निगाहसे—नजरमांथी.	घुम—फरीने.
बढने—वधवा.	गुनी—गुणी.
इस भाँति—आवी रीते.	धब्बे—बाबा.
नया—नवा.	

१ चंद्रमानो आकार गोळ छे.

२ पुनमने दिवसे अमने पुरो चंद्रमा देखाय छे.

३ फरी रोज थोडो धटतो जाय छे,

४ अहीं सुधी के अमासने दिवसे ते नजरथी छुपाइ जाय छे.

५ फरीथी धीरे धीरे वधतो जाय छे अने वधतां वधतां फरी पूरो थई जाय छे.

६ आ प्रमाणे दर महिने नवो चंद्रमा जोवामां आवे छे.

७ चंद्रमामां प्रकाश नथी ते फक्त सूरमाना तेजथी चळके छे

८ जे भाग सुरजनी सामे होय छे ते जोवामां आवे छे अने जे बीजी बाजुए होय छे ते देखातो नथी.

९. आज कारण छे के चंद्रमा कोई वखतें नानो देखाय छे,

२० अने कोई वखत मोटो.

११ ज्यारे चंद्रमा पृथ्वी अने सूरजनी वचमां आवी जाय छे.

१२ त्मारे अंधारानो भाग अमारी तरफ रहे छे.

१३ अने अमे तेने जोई शकता नथी.

१४ चंद्रमा पृथ्वीनी चारे तरफ एक* महिनामां फरी आवेछे.

१६ पृथ्वी चंद्रमाथी पचास गणी मोटी छे.

---

* एक चांद्रमास.

१६ चंद्रमा पृथ्वीपरथी सूरजना जेटलो जोवामां आवे छे.
१७ तेनुं कारण आज छे के ते पृथ्वीनी पासे छे.
१८ अने सूरज तेथी चारसो गणो वेगळो छे.
१९ जे प्रमाणे पृथ्वी उपर पर्वत छे तेज प्रमाणे चंद्रमामां पण छे.
२० आज पहाड काळा काळां धाबां (डाघा) जेवा देखाय छे.

पाठ ८—बीमार हाथी और उसकी चतुराइ—मांदो हाथी अने तेनी चतुराई.

उठ आई—दुखवा आवी.	चिंघाड—बुमो पाडवी.
तक—सुधी.	पहँचान—समजी.
खुली—उघडी.	झूकाकार—नमावीने.
लिटा दिया—सूवाडयो.	सांस—श्वास.

१ एक साहेब (महाशय) लखे छे के एक हाथीनी आंखो दुखवा आवी अने त्रण दिवस सुधी दर्दना कारणे उघडी नहि.
२ तेना धणीए एक डाक्टरने पूछयुं.
३ "आप आ विचारानी आंखोने पण सारी करी शकोछो?"
४ डाक्टरे जवाब दीधो.

५ "जे दवा माणसनी आंखमां नाखवामां आवे छे ते दवा आनी आंखोमां नांखीने जोईश के गुण करे छे के नहि."

६ महावते हाथीने सुवाडी दीधो अने डाक्टरे तेनी आंखोमां दवा नांखी.

७ हाथी दुःख न वेठी शक्यो अने चीसो पाडवा लाग्यो. पण थोडी वारमां तेनी आंखो थोडी थोडी उघडवा लागी.

८ बीजे दिवसे ज्यारे डॉक्टर फरी आव्यो (त्यारे) हाथी तेनी बोली ओळखीने पोतानी मेळे एक तरफ माथुं नमावीने पडी गयो.

९ पोतानी सुंढने वाळी लीधी अने श्वास रोकी लीधो.

१० जे प्रमाणे कोई माणस धीरज राखीने पीडा सहन करवाने माटे पोताने संभाळे.

११ ज्यारे बंने आंखोमां दवा नांखी दीधी त्यारे तेणे लांबो श्वास खेच्यो अने सुंढ हलावी.

१२ समजो, आ कह्युं के हुं आपने धन्यवाद आपुं छुं.

——:०:——

पाठ ९—खरहा और कछुआ—ससलुं अने काचबो.

खरहा—ससलुं.	उतना—एटलुं.
कछुआ—काचबो.	झपकी—उंघ.
साथ—संगाथ.	लेटकर—पडीने.
ढुंढने—शोधवा.	गहरी—गाढी.
इसी ओर—ते तरफ.	नींद—ऊंघ: निद्रा.
ठठ्ठा—मश्करी.	घसिटतार२ घसडातो घसडातो.
रेंग२कर—घसडतो घसडतो.	चुपके—छानोमानो.
चाहा—इच्छाथी.	अचरज—आश्चर्य.
दाँव बद—सरत करीने.	लजाया—सरमायो.
दौड—दोडवानी सरत.	निष्फल—नकामो.
सोचा—विचार कर्यो.	

१ एक काचबाने परदेश जवुं हतुं, एटला माटे संगात खोळवा लाग्यो.

२ दैवयोगथी एक ससलो पण तेज तरफ जवानो हतो.

३ काचबाए कह्युं "आवो भाई! अमे तमारी साथ चालीए."

४ ससलो खरखडीने हस्यो अने कहेवा लाग्यो—

५ क्यां तुं धीमे धीमे पहोरमां चार आंगळ जमीन चाले

छे अने क्वां हुं विजळीनी माफक कुदका मारुं छुं.
६ हवानी माफक उडुं छुं, भला मारो तारो केवो संगात?"
७ काचबाए कह्युं " साचुं छे, पण ईश्वर धारशे तो तमारा आगळ पहोंचीश,
८ न मानो तो शरत मारीने दोडो जोईए."
९ ससलाए कह्युं "हमणांज दोडो" बंनेमां दोड ठरी.
१० काचबो धीरे धीरे चालवा लाग्यो अने ससलो बे छलंगोमां एटलो दुर निकळी गयो के देखातो बंध थयो,
११ थोडे वेगळे जईने ससलाए विचार कर्यो के हुं केटलो चाली चुक्यो छुं
१२ काचबाने सांझ सुधी एटलुं चालवुं कठण छे,
१३ अही एक उंघ लई लउं.
१४ ससलो सुईने घाडी उंघमां सुई गयो.
१५ काचबो थाडीवारे पछी घसडतो घसडतो आव्यो तो शुं जुए छे के ससलो पडीने सूई रह्यो छे,
१६ ते छानोमानो चाली गयो.
१७ ज्यारे ससलो जाग्यो अने काचबाने न दीठो, त्यारे पोतानी मेळे कहेवा लाग्यो के
१८ " काचबो हजु सुधी न पहोंच्यो, आगळ पाछळ आवीज

रहेशे; हुं चालीने ठेकाणा उपर पहोंची जाउं."

१९ ठेकाणा पर पहोंचीने काचबाने बेठलो जोई ते घणुं आश्चर्य थयो (पाम्यो) अने मनमां घणुं शरमायो.

२० साचुं छे, महेनत निष्फळ नथी थती.

पाठ १०—सवाई जयसिंह.

अनबन—अणबनाव.

बहुतेरा—बहुज.

बदला—बदलो.

मरने पर—मरण पछी.

अभीतक—हजु सुधी.

व्यवहार—रीतभात.

प्रश्नों—सवाल.

अनुसार—प्रमाणे.

उनके पलटेमे—एना बदलामां.

नर्मीसे—नम्रताथी.

व्याह—विवाह.

भर—सुधी.

निर्वाह—भरणपोषण.

१ आरंगजेब अने महाराजा जयसिंहमां कोई कारणथी अणबनाव थयो,

२ औरंगजेब घणी वार इच्छयुं के महाराजथी (नो) बदलो वाळुं, पण ते पोतानो चतुराईथी तेने हाथ आव्यो नहि.

३ तेमना मर्या पछी बादशाह तेमना दीकराने पकडी मंगाव्यो.

५ राजकुमार अत्यार सुधी विद्याभ्यासज करतो हतो अने संसारनो व्यवहार जाणतो न हतो.

५ चालती वखते तेमना भाईबंधोए पोतपोतानी समजण अनुसार बादशाहना प्रश्नोना जवाब बताव्या.

६ राजकूमारे कह्युं " जो बादशाह आमांथी एक पण वात न पूछे तो शो उत्तर आपुं ? "

७ तेमनी माए कह्युं " दीकरा ! पोतानी समजण प्रमाणे उत्तर आपवो, ईश्वर तमारुं भलुंज करशे."

८ ज्यारे राजकुमार बादशाहनी पासे पहोंच्यो त्यारे बादशाहे तेमना बंने हाथ झाली क्रोधवाळी आंखो करीने कह्युं

९ " तारा बापे मारी साथे घणांज नठारां कामो कर्यां छे.

१० बोल, हुं तेमना बदलामां तने शी शिक्षा करूं ? "

११ राजकुमारे घणी नम्रताथी उत्तर आप्यो,

१२ " हजुर ! लग्न वखते कन्यादानना समये पुरुष स्त्रीनो एकज हाथ पकडे छे.

१३ अने ते लाजने लीधे तेनुं जींदगी सुधी गुजरान करे छे,

१४ आपे तो मारा बंने हाथो पकडया छे, हवे मने शो डर छे ?

१५ औरंगजेब आ डहापणभरेला उत्तरथी राजी थयो
१६ अने वर्णुंज राजा पोतानी पासेथी आपीने तेनुं नाम "सवाई जयसिंह" राख्युं.
१७ साचुं छे, विद्यामां घणुं बळ छे.

पाठ ११—बुराईके बदले भलाई—भुंडाईने बदले भलाई.

चौपाल—चोक, ओटलो.
दम—जीव.
सहारा—सहाय.
झिड़ककर—वढीने.
चुपचाप—छानोमानो,
अपनासा मुँह लेकर—नीचे मोढे गम खाईने; आव्यो तेवो
राह—रस्तो.
मालीक—धणी.
उनको—एने.
टिकालिया—राख्यो, उतार्यो.
पयाल—सादडी; चटाई, पराळ; घास.
बिछाकर—पाथरीने.
कम्मल—कामळो.
मुझे—मने.
पहचानते हैं—ओळखो छो.
यहवही—ते एज.
जिसको—जेने.
उन्होंने—एमणे.
दुत्कार—फीटकार.
खिला पिला—खावा पीवानुं,
भगा—नसाडो.

१ एक दिवस एक ठाकोर साहेब पोताना चोकमां बेठा हता.

२ एटलामां एक भील थाकेलो, भूख्यो तरस्यो त्यां आवी निकळ्यो (चढयो) अने ठाकोर साहेबने कह्युं

३ " भूखने लीधे मारो जीव जाय छे, कंई खावानुं मळी जाय जेथी आगळ चालवानी मदद मळे. "

४ ठाकोरे तेने तुच्छकारीने कह्युं.

५ " चाल, अहीं तारे खावाने माटें कंई नथी.

६ त्यारे ते बिचाराए कह्युं " थोडुं पाणीज पीओ."

७ ठाकोर साहेबने क्रोध आवी गयो अने कहेवा लाग्या.

८ " तुं अहींथी जाय छे के नहि; उदुं तारां हाडकां पांसळां तोडी नांखुं ?"

९ आ सांभळीने ते बिचारो पोतानुं मोढुं लईने (संताडीने) छानोमानो चाल्यो गयो.

१० थोडाज दिवस पछी ठाकोर साहेब शिकारने वास्ते वनमां गया.

११ त्यां रस्तो भुली गयो अने भटकता भटकता एक झूंपडीने पासे जई चडया.

१२ रात घणी वीती गई हती अने तेमनुं गाम घणुं वेगळुं हतुं, आथी झूंपडीना मालिक तेने पोताने त्यां आशरो आप्यो.

१३ ते एक लोटामां पाणी भरी लाव्यो अने जे कंई तेनी पासे खावानुं हतुं (ते) आगळ मूक्युं.

१४ ज्यारे ठाकोर साहेब खाई पी रह्या त्यारे तेमने सुवाने माटे पराळ बिछावीने उपर कामळी नांखी दीधी.

१५ ठाकोर साहेब आखी रात सुखथी सुई रह्या.

१६ ज्यारे सवारे उठया त्यारे तेणे तमने घरनो रस्तो बताव्यो अने कह्युं " आप मने ओळखो छो ! "

१७ ज्यारे बंनेनी चार आंखो भेगी थई; त्यारे ठाकोर साहेबने मोढेथी वात न निकळी केमके आ तेज भील हतो जेने तेओए तिरस्कार कर्यो हतो.

१८ चालती वखते भीले ठाकोर साहेबने कह्युं.

१९ " ज्यारे कोई वखते भूख्यो तरस्यो तमारी पासे आवे त्यारे तेने कंई खावा पीवानुं आप्या करो.

२० तुच्छकार करीने काढी न मुको. "

पाठ १२—दया.

चचेरे—पीतराइ; काकानो छोकरो.

उसी समय—ए वखते

झुंड—टोळुं

ओर—तरफ

सबसे—बधानी.

आगेके—आगळना
भरकर—लावीने
ऊस—ए
फेर२—फेरवी फेरवीने
धीरे२—धीमे धीमे
घाव—घामां
गिराया है--पाडयो छे.
निर्दोषी—दोष विनाना
कुछ—जरा
कभी—कदी
बुरा—खराब
बडा झगडा—मोटी लढाई
निपटाने के लिये--समाधान
निकाल करवा माटे
अधिक--वधारे
एह--ए
मान ली--मानी लीधी
अच्छा हो जाने पर--सारो
थइ गया पछी

१ वसंतऋतुमां एक गौतम बुद्ध पोताना पितराइ भाई देवदत्तनी साथे वाडीमां बेठा हता.

२ तेज वखते एक हंसोनुं टोळुं मीठी बोली बोलतुं बोलतुं हिमालय तरफ जतुं हतुं.

३ देवदत्ते सघळाथी आगळना हंस उपर तीर फेंक्युं, ते घायल थईने जमीन उपर ढळी पडयो.

४ बुद्ध तेनुं दुःख न जोई शक्यो अने आंखोमां आंसु लावीने ते अधमुआ हंसने तेणे उठावी लीधो.

५ तेना उपर हाथ फेरवी फेरवीने धीरे धीरे तीरने खेंच्युं अने तेना घामां दवा लगाडीने तेने पोतानी छाती साथे चांप्यो.

६ एटलामां देवदत्ते कह्युं.

७ "में आ हंसने मारीने पाड्यो छे एथी मने आपी दो."

८ बुद्धे कह्युं "तमे घणुं नठारूं काम कर्युं.

९ के आ दोष वगरना जीवने मार्यो,

१० तमने कांइ पण दया न आवी !

११ हुं तमने आ हंस कदी नहि आपुं."

१२ बंनेमां मोटो झगडो थयो अने तेनो निकाल करवाने माटे बुद्धिमानोनी सभा भरवामां आवी.

१३ तेओमांथी एके कह्युं मारनार करतां बचाववावाळानो हक आ हंस उपर वधारे छे.

१४ आ वात सघळाए मानी लीधी अने हंस बुद्धनीज पासे रह्या.

१५ सारुं थया पछी बुद्धे तेने उडावी दीधो.

पाठ १३--विपत्तिमें मीत्रकी परीक्षा होती है--विपत्तीमां मीत्रनी परीक्षा थाय छे.

आपसमें--एक बीजा साथे; एमनामां	पेड़--झाड
यह--एवो ए	कुछ देर तक--थोडीवार सुधी
ठहरा कि- ठराव कर्यो के	अंतमें--छेवटे
पड़ने पर--पडवाथी	बार बार--वारंवार, फरी फरीने
में होकर--मां थइने	निकाले--काढीले, करीले
इतनमें--एटलामां	इष्ट--सारुं इच्छनार.
सामना--सामे	बंधु--सगां वहालां, भाइ.
झटपट- जलदी, उतावळे	जित--जटला

१ दुःखमां मित्रनी परीक्षा थाय छे.

२ बे माणस परदेश साथे साथे चालता अने एक बीजामां एवुं ठर्युं के दुःख पडतां एक बीजाने मदद करे

३ दैवयोगथी बंने एक जंगलमां थइने जता हता के एटलामां रींछ सामो थई गयो.

४ तेओमांथी एक जलदी दोडीने झाड उपर चढी गयो अने बीजो श्वास रोकीने जमीन उपर मरेल नी माफक सुइ गयो.

५ रींछ केटलीकवार सुधी तेनुं मों अने कानोने सुंघवा लाग्यो.

६ छेवटे मरेलो प्राणी छोडीने चाल्यो गयो

७ ज्यारे रींछ केटलेक वेगळे नीकळी गयो त्यारे जे माणस
झाड उपर चढी गयो हतो ते उतरीने पोताना सोबतीने
पुछवा लाग्यो,

८ "मित्र ! रींछ वारंवार पोतानुं मोढुं तमारा कानमां लगा-
डीने शुं कहेतो हतो ? "

९ तेणे कह्युं

१० "रींछे मारा कानमां एवी वातो कही के हुं शुं कहुं."

११ तेना मित्रे कह्युं

१२ "एकाद वात तो अमने कहो "

१३ ते माणसे कह्युं

१४ " एक वात तो ए हती के जे माणस पोतानुंज काम
काढे अने मित्रने मदद न करे, तेनी साथे प्रीति करवी
जोइए नहि."

१५ कोईए कह्युं छे. (के)

१६ जो थोडा दिवस माटे विपत्ति होय तो तेनी बराबर
सुख नथी.

१७ (कारणके) मारुं इच्छनार मित्र अने बंधु ज्यारे त्यारे
सर्व काइना जाणवामां आवे छे.

पाठ १४—भेडिया—वरु.

भेडिया—वरु.	नोकीली—अणीदार
बहुतायतसे—घणुं करीने; घणां	भिटे—खो, बोड, रहेठाण
सूरत—चहेरो, घाट; देखाव.	खोजमें—खोळमां, शोधमां
मिलती जुलती—मळती आवेछे.	झुंड के झुंड—टोळानां टोळां.
पैने—तीणा.	जबतक—ज्यां सुधी.
झबरी—भारे.	यतीमखानेमें—अनाथाश्रममां

१ वरु सघळा देशोमां मळे छे.

२ पण आ देशमां मोटा संख्यामां होय छे.

३ एनुं स्वरुप कुतराने मळतुं आवे छे.

४ एनो रंग तपखीरीयो, वाळ घणा, दांत धारवाळा, (अने) पूंछडी वाळवाळी होय छे.

५ एनी उंचाई त्रण फुट सुधी अने लंबाई चार फूट सुधी होय छे.

६ एना कान लांबा होय छे अने टट्टार रहे छे.

७ नाक लांबु अने अणीवाळुं होय छे.

८ वरु मांस खानारा जीवोमांनुं छे.

९ ते दिवसमां पोतानी खोमां संताइने पडयुं रहे छे अने राते शिकारनी खोळमां नीकळे छे.

૧૦ વરુઓના ટોળે ટોળાં એકઠાં ફર્યાં કરે છે.

૧૧ વરુ જ્યાં સુધી વધારે ભુખ્યો નથી થતો (ત્યાં સુધી) માણસ ઉપર તલપ મારતો નથી.

૧૨ તે બકરીનાં બચ્ચાંને ઘણું કરીને ઉપાડી લઈ જાય છે.

૧૩ અને કદી કદી માણસનાં બચ્ચાંને પણ લઈ જાય છે.

૧૪ કદી કદી એવું પણ જોવા અને સાંભળવામાં આવ્યું છે કે માણસનાં છોકરાંને વરુ પાળે છે.

૧૫ આગરાની પાસે સિકંદરા (ગામ)ના અનાથાલયમાં એક એવો છોકરો હતો જે વરુની ખોમાંથી મળ્યો હતો.

પાઠ ૧૫—भेडिया और सारस—વરુ અને સારસ.

गलेमें—ગળામાં

हड्डी—હાડકું

बहुतेरा—ઘણા

खांसा—ખુંખારા

खखारा—કર્યા

अंतमें—છેવટે

सारस—હારેવડું, સારસ પક્ષી

निबाहो—બજાઓ

धर्म—ફરજ

जान—જીવ

जो माँगोगे दूँगा—માગશો તે આપીશ

डालकर—નાંખીને

हिरन—હરણ

सुध दिलाकर—યાદ આપીને

१ एक वरुना गळामां हाडकुं अटकी गयुं.

२ बहु वखत खांखार्यो पण हाडकुं न नीकळ्युं.

३ छेवटे सारसनी पासे गयो अने कह्युं " अमे (अने) तमे एकज जंगलना रहेवासी छीए, आ वखत पडोसीनो धर्म पाळो.

४ मारा गळामां हाडकु अटकी गयुं छे अने जीवपर आवी बन्युं छे, आपनी लांबी चांचथी एने कहाडी नांखोः जे मागशो (ते) आपीश.

५ सारसे आ वात मानी लीधी अने वरुना गळामां पोतानी लांबी डोक घालीने हाडकुं खेंची लीधुं.

६ थोडाज दिवस पछी एक हरण शिकार करीने लाव्यो

७ अने नदीने कांठे बेसीने खावा लाग्यो,

८ एटलामां सारस पासे जईने पोताना उपकारनी याद देवरावीने कहेवा लाग्यो,

९ "आज हुं घणो भूख्यो छुं, मने पण एक ककडो आपो"

१० वरुए कह्युं " ओ मूर्ख ! आ उपकार शो थोडो छे.

११ के तें मारा गळामां पोतानी डोक घाली अने में तेने छोडी दीधी अने तारो जीव बचाव्यो."

पाठ १६.

भेड़िया और भेड़का बच्चा—वरु अने घेटानुं बच्चुं.

किसी दिन—कोई दिवस	डरावनी--भयानक
खडा—उभुं उभुं	सूरत—चहेरो
बहावकी ओर—वहेती हती ते—वहेण तरफ	घूडकी--घुरकीयाथी
भेड़—घेटुं	काप उठा--कंपी उठयुं
उसे—एने	गिड गिडाकर--गळगळुं थइने
देखकर--जोइने	बहाव--वहेवुं
पानी भर आया--पाणी भराइ आव्युं	बकवादी--बोलकणुं
दोष--वांक	दबोचलीया- चोचीमांथी पकडी लीधुं, दाबी दीधुं
प्यासे--तरसे	फाडकर--फाडीने

१ एक वरु कोई दिवस नदीने कांठे उभा रहीने पाणी पीतुं हतुं.

२ (ते) शुं जुए छे के नदीना वहेवा तरफ एक घेटानुं बच्चुं पण पाणी पी रह्युं छे.

३ तेने जोईने वरुना मोंमा पाणी छुटयुं (ललचायुं) अने तेने कोई दोप आरोपीने मारवाने इच्छयुं.

४ आ विचारीने घेटाना बच्चानी पासे जईने कहेवा लाग्युं
५ "अरे दुष्ट ! अमे तरशे मरीए छीए अने तुं पाणीने मेलुं
करे छे, जेथी अमे पी शकिये नहि."
६ विचारुं घेटानुं बच्चुं वरुनो बिहामणो देखाव जोईने तेनी
धमकीथी ध्रुजी उठयुं.
७ अने करगरीने कहेवा लाग्युं " आप आ शुं कहो छो !
८ पाणीनुं वहेवुं आपनी तरफथी मारी तरफ छे."
९ मारा तरफनुं पाणी आपना सुधी केवी रीते जइ शके छे ?
१० वरुए कह्युं " तुं घणुं व्यर्थ बोलनारो छे.
११ तें छ महिना उपर मने घणी गाळो दीधी हती."
१२ बच्चाए कह्युं "हजी तो हुं छ महिनानो थयो पण नथी.
१३ गाळो कोणे दीधी हशे "? त्यारे वरुए कह्युं,
१४ "तें गाळो नहि दीधी हशे (तो) तारी माए दीधी हशे."
१५ बच्चाए कह्युं "मारी मा तो तेज दिवसे मरी गई, जे दिवसे
मारो जन्म थयो हतो."
१६ आ सांभळतांज वरुए बच्चाने झाली लीधुं अने फाडीने
तेने खाइ गयो.

पाठ १७. दिशा.

सवेरे--सवारमां	आपसेआप--एनी मेळे
जिधरसे--ज्याथी	घुमाकर--फेरवीने
दाहिने--जमणे	सिरपर--छेडापर
बॉय--डावे	ला--ना लेवुं
चतुराइसे--बुद्धिथी	

१ मुख्य दिशा चार छे, पुर्व, पश्चिम, उत्तर, दक्षिण.

२ जो तमे सवारमां ज्यांथी सूरज नीकळे छे ते तरफ मों करीने उभा रहो तो तमारा जमणा हाथ तरफ दक्षिण,

३ डावा हाथ तरफ उत्तर, पीठ पाछळ पश्चिम अने सामे पूर्व थशे.

४ हिंदु (आर्य) दश दिशा माने छे.

५ चार तो तेज छे ते उपर लखवामां आवी छे.

६ अने चार बीजी एना वचमां (ईशान, नैऋत्य, वायव्य, आग्नि मानवामां आवे छे.

७ एक उपर (आकाश) अने एक नीचे (पाताळ)

८ अंग्रेजोए पोतानी अक्कलथी एक यंत्र एवुं बनाव्युं छे जेथी पोतानी मेळे दिशा मालम पडे छे.

९ आ यंत्रने अंग्रेजीमां "मेरिनर्स कम्पस्" अने फारसीमां "कुतुबनुमा" (होकायंत्र) कहे छे.

१० एनी वचमां एक सोय होय छे.

११ जे गमे तेम फेरवीने राखी होय,

१२ (तोपण) हमेशां उत्तर दक्षिण थई जाय छे.

१३ सोयना ते माथा उपर जे (भाग) उत्तरनी तरफ रहे छे.

१४ (ते) एक त्रिशूल जेवो बनेलो रहे छे.

१५ एथी दिशा जाणवामां कदी भूल थती नथी.

पाठ १८—दिन—महीने—बरस=दिवस—महिना—वरस.

घंटे—कलाक	कभी—कोइ वखत
हफ्ते—अठवाडीयुं	भादों—भादरवो
बिहफै—गुरुवार	कुँआर—आसो
सनीचर—शनीवार	अगहन—मागशर
इतवार—रवीवार	कहीं २—कोइ कोइ ठेकाणे
इन्हीको—तेमने	असोज—आसो
कुच्छ ठीक नहि-कंइ प्रमाण नहि	

१ हिंदुओमां सुरजना उगवाथी दिवस गणाय छे.

२ पण अंग्रेज रातना बार वाग्याथी दिवस माने छे.

३ दिवसमां चोवीस कलाक मानवामां आव्या छे.

४ अठवाडीआमां सात दिवस होय छे जेनां नाम आ छे—

५ सोमवार, मंगळ, बुध, गुरु, शुक्र, शनि अने रविवार.

६ एमनेज संस्कृतमां सोमवार, भौमवार, बुधवार, गुरुवार, शुक्रवार, शनिवार अने रविवार कहे छे.

७ रविवारने आदित्यवार अने गुरुवारने बृहस्पति पण कहे छे.

८ महिनो त्रीस दिवसनो गणाय छे,

९ परंतु एनुं पण कंई नक्की नथी.

१० आपणे लोको एक पुनमथी बीजी पुनम सुधी एक महिनो मानीए छीए.

११ एमां कदी २९ दिवस होय छे, कदी ३० पण थई जाय छे.

१२ हिंदुओना महिनानां नाम चैत्र, वैशाख, जेठ, आषाढ, श्रावण, भादरवो, आसो, कार्तक, मागशर, पोष, महा अने फागण छे, आसोने कहीं कहीं असोज.

१३ मागशरने मगसिर अने महाने माघ कहे छे.

१४ अंग्रजी महिनाना दिवसोमां एथी पण वधारे अंतर होय छे.

१५ एक महिनो २८ ज दिवसनो होय छे.

१६ चार त्रीस दिवसना मनाय छे.

१७ अने सात एकत्रीस दिवसना होय छे.

१८ चोथा वरसमां २८ दिवसवाळा महिनाना २९ दिवस करी देवामां आव्या छे. अंग्रेजी महिनानां नाम आ छे—

१९ जानेवारी ३१,फेब्रुआरी २८,मार्च ३१, एप्रिल ३०,मे ३१

२० जुन ३०, जुलाई ३१, आगस्ट ३१, सप्टेम्बर ३०.

२१ अक्टोबर ३१, नवेम्बर ३०, डीसेम्बर ३१.

पाठ १९—गंगोत्री और गंगाजी=गंगोत्री अने गंगाजी.

कमसे कम—ओछामां ओछा	चट्टान—चटाइ माफक
जिन्होंने—जेमणे	खड्ड—खाडो
निकास—प्रागट्य; मुळ	तीर्थस्थान—जात्रानुं ठेकाणुं—स्थळ
जड़—तळीयुं; मूळ	
सरकती है—वहे छे	हरसाल—दरेक वर्षे

१ गंगाजीने कोण नथी जाणतुं ?

२ सेंकडो छोकरा एवा हशे (के) जेओ गंगाजीमां ओछामां ओछुं एक वार तो स्नान करी चुक्या हशेज,

३ पण एवा डोसा पण घणा ओछा छे (के) जेमणे ते स्थान जोयेलुं होय (के) ज्यां गंगाजीनुं मूळ छे,

४ एक पहाड बे गाऊ उंचो मूळ सुधी बरफथी ढंकायलो छे.

५ एनाज उपरथी एक बरफनी नदी अडधो गाऊ पहोळी अने केटलाक गाऊ लांबी धीरे धीरे नाचे वहे छे.

६ एनी चाल एवी धीमी छे के एकाएक जोवाथी एक बरफनी टेकरी मालम पडे छे.

७ परंतु बेचार कलाक सुधी बराबर कोई जोता रहे तो एनुं वहेवुं मालुम पडी जाय छे.

८ आ मोटी बरफनी नदीमां एक खाडो छे.

९ एने हिंदु लोको गोमुख कहे छे.

१० अने एज गोमुखमांथी गंगाजीनुं पाणी नीकळे छे.

११ गंगाजी पहेलां तो पर्वतोमां घणा गाऊ सुधी वहो छे.

१२ देवप्रयागमां अलकनंदा नदीनो साथे एनो संगम थयेलो,

१३ त्यांथीज गंगा नाम पडयुं छे.

१४ देवप्रयागथी उपर भागीरथी नाम छे.

१५ ऋषिकेशमां गंगाजी पहाडोमांथी नीकळीने सपाट जमीनमां वहो छे.

१६ त्यांथी तेर मैल आगळ जईने गंगाजीने किनारे दरद्वार मोटुं तीर्थनुं ठेकाणुं छे.

१७ अहीं दर साल वैशाख महिनामां घणो भारे मेळो थाय छे
१८ अने अहींथीज अंग्रेज सरकार बहादुरे नहेर काढी छे.

पाठ २०—चिमगादर=चामाचीडीउं.

चिमगादर—चामाचिडीयुं	गिनती—गणत्री
अलग—दूर, जुदुं	चिडीयों—पक्षीओ
इनमें—एमनामां; आमां	बसेरा—आराम
उनमें—तेमनामां; तेमां	

१ एक वखत पशुओ अने पक्षीओमां लडाई थवा लागी.

२ चामाचीडीउं वेगळे उभुं रहीने जोतुं रह्युं.

३ कोई कंई पूछे तो कहेतुं हतुं (के) " अमे नहि आमनामां के नहि तेमनामां "

४ उभुं उभुं मनमां विचार करतुं हतुं के जेनी जीत थशे तेमां जई मळीश, ज्यारे पशुओनी जीत थवा लागी

५ त्यारे तेमनी पासे जईने बोल्युं " हुं तमारामांनुंज छुं.

६ मारी गणत्री पक्षीओमां नथी.

७ ठीक कही कोईए एवुं पक्षी जोयुं छे [के] जेने मारा जेवा दांत होय ? "

८ एनी पछी एवुं थयुं के पक्षीओनी जीत थई.

९ आ जोईने पशुओनी सोबत छोडी तेओमां जई मळ्युं अने कहेवा लाग्युं " हुं पण तमारामांनुंज छुं. जुओ मारे पण पीछां छे.

१० कोई पशु पण मारी पेठे उडी शके छे?

११ फरी एवी दशामां हुं पक्षी नथी तो शुं छुं?

१२ चामाचीडीए एटली चतुराई करी परंतु बंनेमांथी एके पण तेनी सोबत करी नहि.

१३ ज्यारे कोईए बेमांथी पोतानामां न राख्युं त्यारे निराश थईने तेने बंनेमांथी जुदा थवुं पडयुं.

१४ आज कारण छे के ते तेमनी सामे नथी नीकळतुं अने पोतानुं मोढुं संताडीने पडी रहे छे.

१५ ज्यारे पशु सुई जाय छे अने पक्षी आराम ले छे.

१६ त्यारे ते रातमां नीकळे छे, के तेने कोई न जुए.

पाठ २१-सिकन्दर और राजा पुरु=सिकंदर अने राजा पुरु.

लड़कपन—बाळपण, बचपण.
बढकर—वधीने चढीआतो
फारिस—इरान
आदि—वगेरे
परिवार—कुटुंब
बर्ताव—वर्तन
रोकटोक—अटकाव्या शिवाय
जा भीडा—जइ मळ्यो, सामे थयो
वीरता—शौर्य, हिंमत
कहला भेजा—कहेवडाव्युं
बेधड़क—बेपरवाइथी, धास्ति विना
प्रसन्न—राजी
आगे बढना—आगळ वधवा
ज्यों त्यों—जेम तेम
अवस्था—उम्मर

१ सिकंदर मकदूनिया (मेसिडोनी) नो बादशाह फैलकूसनो छोकरो हतो.

२ इसुख्रिस्तना जन्मथी त्रणसो छप्पन वरस पहेलां एनो जन्म थयो. तत्त्ववेत्ता अरस्तू तेने शिक्षा शिखवी.

३ बाळपणथी ते एवुंज इच्छतो हतो के हुं एवुं काम करुं के माराथी चढीयातो संसारमां कोइ नीकळे नहि.

४ तेणे इरान वगेरे देशोने सहेजमांज जीतीने पोताना राजमां मेळवी दीधुं,

५ अने त्यांना बादशाहना कुटुंबनी साथे घणी भलमनसाईथी वर्तन कर्युं.

६ ओगणत्रीसज वरसनी उम्मरे सिकंदर हिंदुस्तान उपर चढी आव्यो,

७ जेलम नदीना किनारा सुधी अटकाव सिवाय चाल्यो आव्यो

८ अहीं राजा पोरव घणी भारे सेना लईने तेने जई मळ्यो,

९. केटलाक कलाक सुधी राजानी सेना साथे मोटी लडाई थई,

१० छेवटमां राजानी सेना रणक्षेत्र छोडीने नाठी पण राजा रणक्षेत्रमांथी हठयो नहि.

११ छेवट सुधी लडाईमां एकलो हाथी उपर टकी रह्यो,

१२ सिकंदरने तेनी बहादुरी उपर घणी नवाई लागी अने तेने कहेवराव्युं

१३ " राजा हजु पण मारी पासे चाल्यो आवे तो हुं तेने छोडी दउं.

१४ आ सांभळी राजा निर्भयताथी बादशाहनी पासे चाल्यो गयो.

१५ सिकंदरे पुछयुं "हुं तमारी साथे केवी रीते वर्तन करुं ?

१६ राजाए उत्तर दीधो "जे प्रमाणे राजा राजाओनी साथे वर्ते छे" (ते प्रमाणे.)

१७ तेनुं साहस जोईने सिकंदर घणो राजी थयो अने तेनुं बधु राज तेने परत आप्युं.

१८ सिकंदर त्यांथी हजी आगळ वधवा चाहतो हतो.

१९ पण तेनी सेनाए आ वातने कबुल करी नहीं.

२० सिकंदरे पोतानी सेनाने जळमार्गे मोकली दीधी

२१ अने पोते जेम तेम करीने बाबीलोनमां पहोंच्यो.

२२ त्यां तेने ताव आवी गयो अने तेत्रीस वरसनी उम्मरमां मरी गयो.

पाठ २२–तोता–पोपट.

तोता–पोपट
हरा–लीला
टेढ़ी–वांकी
हरे–दरेक
अँगुलियों–आंगळीओ
सहारेसे–सहायथी
सरदी–ठंडक
नोकीली–अणीदार
कड़े से कड़े–कठणमां कठण
अखरोट–अखोड
घोसला–माळो
झुंड के झुंड–टोळाना टोळां
बचाने के लीये–बचाववाने माटे
किसानों–खेडुतो

खेतों—खेतरो
चौकसी—संभाळ; तपास
मटियामेट—चोक्खुं (अनाज खाई जाय छे).
तरह—माफक; जेम
कम—ओछुं
शील—शरम
इसीसे—तेथी करीने
जिनके—जेनामां
तोता चश्म—शरम वगरनो; बेशर्मी

१ हिंदुस्तानमां (भारतवर्षमां) पोपटनो रंग घणुं करीने लीलो होय छे,

२ पण बीजा देशोमां तपखीरी लाल अने पीळा पोपट पण मळे छे.

३ पोपटनी चांच मोटी वांकी अने लाल रंगनी होय छे.

४ तेने बे पंजा होय छे अने दरेक पंजामां चार आंगळीओ होय छे. आंगळीओनीज मददथी ते उपर चढे छे.

५ तेना पंजा हाथनुं काम करे छे. पोपट गरम देशोमां थाय छे.

६ ज्यारे लोक तेने ठंडा मुलकमां लई जाय छे त्यारे गरम जग्यामां राखे छे. घणुं करीने शरदीथी पोपट मरी जाय छे.

७ तेनी चांच घणी अणीआळी होय छे.

८ ते कठणमां कठण अखोडने सहेलाईथी तोडी नाखे छे अने झाडोमां माळा बांधीने रहे छे.

९ जंगलोमां पोपटना झूंडनां झूंड देखाय छे.

१० एमनाथी बचाववाने माटे खेडुतोने पोतानां खेतरोनी घणी सावचेती राखवी पडे छे.

११ जे खेतरमां एमनुं झुंड बेसी जाय छे तेनो नाश करी नांखे छे. आ देशमां घणा लोको पोपट पाळे छे.

१२ शीखववाथी ते माणसोनी पेठे बोलवा लागे छे.

१३ पोपट पोताना पाळवावाळाने घणो ओछो करडे छे.

१४ अजाण्या माणसने तरत करडी खाय छे.

१५ एनी आंखोमां शरम नथी होती, तेथी करीने जेनामां शरम नथी होती तेओने निर्लज्ज कहे छे.

पाठ २३—आपसकी फूटका फल=अंदर अंदरना कुसंपनुं फळ.

आपसकी फूट—अंदर अंदरमां फूट	सारा माल—बधो माल
मालदार—पैसावाळो	असबाब—मिलकत
मरने पर—मुआ पछी	बांटना चाहा—वहेंचवानी इच्छा करी
मेल जोलसे—हळी मळीने	झगडे बखेडे—लडाइ टंटो

ठीकर—बराबर
बंटवारा—वहेंचणी
जानकार—जाणीता
साराहाल—बधी हंकीकत
सुनकर—सांभळीने
हिस्से करके—भाग करीने
एसाही कीया—ए प्रमाणे कर्युं.
गहनापाता—घरेणां गांठां

फूटसे—फूटथी, कुसंपथी
टहलुई—नोकर स्त्री, चाकरडी
कैसे—केवी रीते
छीप शकतीथी—छानी रही शके
होते होते—धीमे धीमे
घर वह जाय—घरमांथी जतुं रहे

१ उज्जेनमां एक शेठ घणो पैसादार हतो,

२ तेने बे छोकरा हता.

३ जे बापना मरी गयां पछी तेनी धनदोलतना मालिक थया.

४ बन्ने भाई हळीमळीने न रही शक्या.

५ अने बधी मालमिलकत आपसमा वहेंचवा इच्छयुं.

६ एकबीजानी साथे घणो झगडो, बखेडो थयो,

७ तोपण बरोबर वहेंचणी थई शकी नहि.

८ छेवटे ज्यारे कशो उपाय न सूझ्यो त्यारे एक जाणीता वकीलनी पासे गया.

९ तेणे तेओनी सघळी हकीकत सांभळीने एवुं कह्युं.

१० "जे कंई तमारी पासे छे तेना बे बराबर भाग करीने अंदर अंदर वहेंची लो."

११ आ वात बन्ने भाईयोए पसंद करी अने घेर आवीने तेमणे एज प्रमाणे कर्युं.

१२ रुपीआ पैसा घरेणागांठां मकान खेतर सामान सर्वेनुं अर्धुं अर्धुं करी लीधुं.

१३ अहीं सुधी के पशुओना पण बेबे बराबर भाग करी लीधा.

१४ आ अंदर अंदरना कुसंपथी घणाना जीव गया.

१५ एथी पण वधीने एक वात एवी थई के तेओना घरमां एक चाकरडी हती, तेना पण बे कडका बराबर करी नाख्या.

१६ वारु आ वात केवी रीते छानी रही शकती हती.

१७ धीमे धीमे राजाना कान सुधी पहोंची.

१८ बन्ने भाई पकडाई गया अने छेवटे जीवथी मार्या गया.

१९ कह्युं पण छे—" (ज्यारे) खेतरमां थाय (त्यारे) बधा खाय,

२० (पण ज्यारे) घरमां थाय त्यारे घरनोज नाश थाय.

पाठ २४=बिना विचारे काम करनेका पछतावा—
वगर विचार्युं काम करवाथी पस्तावो.

नेवला—नोळीओ	मुँहमें लोहु लगाये हुये—लोहीवाळा मोढाथी
बीते—वीती गया पछी	द्वार—बारणुं
सुलाकर—सुवाडीने	सना हुआ—खरडायलुं
बचाये रहेना—संभाळजो	पटक दीया—नाखी दीधो
सूने—माणस विनानुं	भीतर—अंदर
इस बीचमें—ते दरम्यान	फिर पीटने लगी—पाछुं कुटवा लागी
बील—दर	पछताय—पस्तावो करे
झपटा—तराप मारी	होत हँसाय—हांसी थाय
लौटी—पाछी आवी	
करतब—कार्य, काम; कर्तव्य	

१ कोई नगरमां एक ब्राह्मण पोतानी स्त्रीनी साथे रहेतो हतो

२ तेमने कोई छोकरो नहोतो, आ कारणे तेमणे एक नोळीओ पाळ्यो हतो.

३ जेने तेओ छोकरानी बराबर प्यार करतां हतां.

४ केटलाक दिवस वीत्या पछी ब्राह्मणीने छोकरो पेदा थयो

५ एक दिवस ते छोकराने सुवाडीने पाणी भरवा गई.

६ अने ब्राह्मणने कहेती गई के छोकराने नोभीआथी संभाळजो.

७ दैवयोगथी एवुं थयुं के ब्राह्मण पण छोकराने सुना घरमां सुतेलो मुकीने पुजा पाठने माटे नीकळ्यो.

८ ते दरम्यान एक काळो साप दरमांथी नीकळ्यो अने छोकरानी तरफ गयो.

९ नोळीओ आ जोईने छोकराने बचाववाने माटे सापपर तुटी पड्यो अने तेणे तेने मारी नांख्यो.

१० एटलामां ब्राह्मणी पाणी लईने पाछी आवी अने नोळीओ पोतानुं करेलुं काम देखाडवाने मोढामां लोहीथी खरडाएलो बारणापर तेनी सामे दोडी आव्यो.

११ ब्राह्मणी नोळीआनुं मोढुं लोहीमां लवदाएलुं जोई रोवा लागी अने बोली "अरे पापी ! तें मारा छोकराने मारीज नांख्यो !"

१२ क्रोधमां आवीने नोळीआनी उपर तेणे घडो नांखी दीधो अने (तेथी) नोळीओ मरी गयो.

१३ ज्यारे ब्राह्मणी अंदर आवी त्यारे तेणे जोयुं के छोकरो सुई रह्यो छे अने पासेज काळो साप मरेलो पड्यो छे.

१४ आ जोईने नोळीआना मरदाना विचारमां पोतानी छाती अने माथुं कुटवा लागी.

१५ कोईए साचुं कह्युं छे–

१६ "वगर विचारे जे करे छे ते पाछळथी पस्ताय छे.

१७ (ते) पोतानुं काम बगाडे छे (अने) जगतमां हांसी थाय छे."

पाठ २५–कोहनूर हीरा–कोहीनूर हीरा.

अनमोल–अमुल्य	हराकर–हरावीने
पहिले पहिले–पहेल वहेलो	निकासी की–उपज
पाया–मळ्यो	तबसे–त्यारथीः ते वखतथी
छीन लीया–छीनवी लीधो	दाम–किंमत
कुटुम्ब–परिवार, सगांवहालां	

१ कहे छे के आ अमूल्य हीरो गोवळकांडानी कोई खाण-मांथी नीकळ्यो हतो.

२ अने पहेलवहेलो महाराजा युधिष्ठिरना भाई राजा कर्णनी पासे रह्यो.

३ फरी उज्जैनना राजा विक्रमादित्ये तेने मेळव्यो.

४ एनी पछी आ हीरो माळवा देशना राजाने हाथ लाग्यो.

५ अलाउद्दीन खिलजीए माळवाना राजा पासेथी ते छीनवी लीधो.

६ इस्वी सन १५२६ मां बाबरे इब्राहीम लोदीने, जे ते वखते हिंदुस्तानमां राज करतो हतो, (तेने) लडाईमां हराव्यो.

७ इब्राहीम लोदी लडाइमां घायल थईने थोडाज दहाडामां मरी गयो.

८ बाबरे इब्राहीमना कुटुंबनी साथे घणीज भलमनसाईनुं वर्तन कर्युं.

९ एथी करीने इब्राहीमनी माए राजी थईने ए हीरो बाबरने भेट आप्यो.

१० इस्वी सन १७३९ मां नादिरशाहे दिल्लीना बादशाह महमदशाहने लडाईमां हरावीने तेनी पासेथी आ हीरो लई लीधो.

११ नव वरस पछी नादिरशाह मार्यो गयो अने कोहीनूर धीरे धीरे अहमदशाह दुरानीनी पासे गयो.

१२ फरी ए काबुलना बादशाह शाहसुजाना अधिकारमां आव्यो.

१३ इस्वी सन १८१३ मां पंजाबना महाराणा रणजीतसिंहे

शाहसुजानी पासेथी ए हीरो मेळव्यो अने एना बदला-मां पचास हजार रुपीआ (नी) दर वर्षनी उपजनी जा-गीर अने त्रण लाख रुपीआ आप्या.

१४ इस्वी सन १८४९ मां पंजाब उपर अंग्रेजोनो अधिकार थयो अने महाराजा रणजीतसिंहना छोकरा दीलीपसिंह पासेथी ए एमना हाथमां गयो.

१५ त्यारथी ए हीरो श्रीमती राजराजेश्वरी महाराणी वि-क्टोरियानी पासे तेमना मृत्यु सुधी हतो अने आ वखते श्रीमान् इंग्लांडना महाराजानी पासे छे.

१६ आजकाल ए हीरानी किंमत वीस लाख रुपीआ अंदाज छे.

पाठ २६—घोडा.

बदन—शरीर
गठीला—बांधी दडीनुं
टॉंगे पतली—पग पातळा
सुम—खरीओ
तरह—माफक
चिरवॉं—चिराएली

कडी धरती—कठण जमीन
जिनसे—जेना वडे
गर्दन—डोक
अयाल—याळ, केशवाळी
थान—बांधवानी जग्या
सबसे—बधाथी—ना करतां

सधालो—फेरवो
वोझ—भार
निडर—बीकाविनानो, हिंमतवान
झिझकता—भडकतो; बीतो
सुरंग—लाल रंगवाळो
कुम्मैत—लाल काळो भेगो
होय ते रंग
नुकरा—एक रंगनी जात छे
मुश्की—साधारण लाल

अबलक—काबराचितरो
सब्जा—लीला रंगनो
छुआते—देखाडता
अफसर—ऑफिसर
रीझगते—खुश थइ गयो
डाँवाडोल—कलचायुं.डगी गयुं
जी भर आया—मन भराइ
आव्युं.
दूँगा—आपुं

१ घोडानुं शरीर भारी दळदार होय छे अने पग पातळा (होय छे).

२ तेनी खरीओ गाय बळदोनी पेठे फाटवाळी होती नथी.

३ तेओ कठण जमीन उपर चालवाथी घसाई जाय छे.

४ एटला माटे तेमना बचावने माटे नाळ चोडवामां आवे छे.

५ तेना पूंछडामां लांबा लांबा वाळ होय छे जेथी ते पोतानी मांखो उडाडे छे.

६ गरदन उपर लांबा लांबा वाळ होय छे जेने अयाळ कहे छे

७ घोडो घणुं अक्कलवाळुं जानवर छे.

८ पोताना रहेठाण अने धणीने घणुं ओळखे छे.

९ जे रस्तामां एक बे वार आवे तेने भूलतो नथी.

१० तेमां बधाथी मोटो गुण ए छे के जेवी रीते इच्छो तेवी रीते शीखवाडो

११ सवारी आपे छे, बोजा लई जवाना काममां आवे छे,

१२ गाडी अने तोप खेंचे छे, हळ पण खेंचे छे.

१३ हिंमतवान एवो छे के बंदूकनी गोळीओ अने तोपना गोळाथी पण भडकतो नथी.

१४ घोडा कंई कंई रंगना होय छे अने घणुं करीने रंगना नामथीज तेमनां नाम पडया छे.

१५ जेमके सुरंग, कुम्मैत, नुकरा, मुश्की, अबलक, सब्जा.

१६ कदी कदी घोडा पोताना उत्पत्तिस्थानना नामथी पण बोलाय छे—

१७ जेमके बालोतरा, भोटिया, तुर्की, ताजी.

१८ अरबी घोडा ताजी कहेवाय छे.

१९ अरबवाळा पोताना घोडाओने बच्चांनी पेठे पाळे छे.

२० तेज प्रमाणे तेमना उपर प्यार करे छे अने कदी तेमने चाबुक मारता नथी.

२१ एक दिवसनी वात छे के एक अंग्रेज अमलदारनी पासे कोई अरब मळवा आव्यो.

२२ साहेब तेना घोडा उपर खुश थई गयो अने तेने कहेवा लाग्यो, पांचसो रुपीया लो अने तमारो घोडो अमने वेची दो, अरब घणो गरीब हतो पण तेने मान्युं नहि.

२३ वधतां वधतां साहेब बे हजार रुपीआ सुधी लई गयो.

२४ पहेलां तो ते अरबनुं मन डगवा लाग्युं

२५ पण घोडानी तरफ जोईने तेनो जीव भराई आव्यो (दुःख थवा लाग्युं)

२६ अने आम कहीने चाल्यो गयो के,

२७ " साहेब तमारी पासे बहु पैसा छे,

२८ पण हुं मारो घोडो आपीश नहि. "

पाठ २७— नारियलका पेड=नाळिएरनुं झाड.

टापु—बेट
बहुतायतसें—घणां
हिस्सोंमें—भागोमां
सत्तर—सीतेर

सुरतमें—देखावमां
मिलता झुलता—मळतुं
ढंगका—गुणमां
निराला—जुदो.

किसी न किसी--कंइ ने कंइ
एसा नहीं है--एवो नथी
न आता हो--नथी जावतुं
कलियाँ--कळीओ
तरकारी--शाकभाजी
चीनी--खांड
निकाली जाती है--काढवामां
आवे छे
सिरका--सरको
गिरी--कोपरुं; (गरम)
सिंहली--सिंहलद्वीपना लोक
चावसे--भावथी
दियोंमें--दीवामां
जटा--चोटली, रेषा
रस्सियाँ--दोरडां
चटाइयाँ--सादडीयो
महीन महीन--बारीकीथी;
झीणीझीणी
कूटकर--कचरीने
गदोंमें--गादलामां
खोल--छोडुं (काचली)
पत्तियों--पांदडां
टोकरीयाँ--टोपलीयो
सज्जीकी तरह--साजीखारनी
माफक
कडियाँ--पीढो
तख्तें--बारणां
खिड़कियाँ--बारीओ
कुर्सी--खुरसी
संदूक--पेटी
तनेकी--डाळीयोनी
डोंगियाँ--लाकडीओ
सहारा--आधार

१ नाळिएरनां झाड लंकाबेटमां घणां थाय छे.

२ अने हिंदुस्तानमां पण समुद्रना किनाराना भागोमां पेदां थायछे, आ झाड साठ सित्तेर वरस सुधी फळे छे.

३ देखावमां ताडने मळतुं छे.

४ अने पोते गुणमां जुदुंज छे.

५ आनो कोई भाग एवो नथी जे कोईने कोई काममां न आवे.

६ कळीओ शाकभाजीना काममां आवे छे.

७ फूलांनी माळा बने छे.

८ दूध (पाणी) पीवाना काममां आवे छे,

९ तेमांथी (चीनी) खांड कढाडवामां आवे छे.

१० अने तेनुं शरबत पण बने छे, गर (कोपराने) खाय छे.

११ अने तेनुं तेल काढे छे.

१२ तेलथी घीनुं काम ले छे.

१३ लंकावासी एने (तेलने) भातनी साथे घणी खुशीथी खाय छे.

१४ तेलने दिवाओमां बाळे छे.

१५ चोटलीनां दोरडां अने सादडीओ बने छे.

१६ छोडांने (चोटलीने) झीणी झीणी कचरीने गादलांमां रुनी जगाए भरे छे.

१७ कोपराना उपरना छोडाना हुका अने नाना नाना प्याला बनाववामां आवे छे. पांदडांथी मकान छाबामां आवे छे.

१८ अने सादडी अने टोपलीओ बने छे.

१९ पांदडांने सळगावीने साजीखारनी माफक एक चीज कहाडे छे जे घणा कामनी होय छे.

२० लाकडानी पीठों, पाट, दरवाजा, अने बारीओ बनाववामां आवे छे अने खुरसी अने पेटी पण बने छे.

२१ थडोनी नानी नानी हाडियो बनावी ले छे.

२२ नाळियेर लंकावासीओना जीवननो मुख्य आधार छे.

पाठ २८—मेलके लाभ=संपनो फायदो.

मेल—संप
एसी बात—एवी वात
किसीसे—कोइथी
सँकरा—सांकडी
पगडंडा—पगथी
इधरसे—आ तरफथी
उधरसे—पेली तरफथी
बराबर—नजीक, सामसामा.
कठिनाइमें पडे—मुश्केलीमां पडया; आफतमां आव्या
मुडकर—वळीने, मरडाइने
लौट सकता—पाछी फरी शकतो

खटकाया—बीक हती	उस पर—तेना उपर
पैर—पग	उसके लिये—तेथी करीने, तेने माटे.
फिसला—खस्यो, लपस्यो	साफ हो गइ—खुल्ली थइ गइ
कैसा—केवुं	बे खटके—बेफीकर
फँसेथे—फसाया हता	
राहमें लेट गया—रस्तामां सुइ गयो.	

१ एक बीजा साथे हेतथी रहेवुं.

२ काम पडता एकबीजाने मदद करवी.

३ कोई एवी वात जेथी कोईनो जीव दुखे (ते) न करवी,

४ कदी कोईथी भूल पण थई जाय तो तेना गुन्हाने माफ करी देवो.

५ अने तेने मनमां राखवो नहि, एनुं नाम संप छे.

६ संपथी रहेवामां घणोज लाभ छे.

७ एक पर्वतनी नीचे एक नदी वहेती हती.

८ नदीने कांठे कांठे पर्वतथी मळेलो एक सांकडो पगे जवानो रस्तो लांबे सुधी चाल्यो गयो हतो.

९ दैवयोगथी बे बकरा ते रस्तेथी आवता हता.—एक आ

બાજુથી, એક સામી બાજુથી. જ્યારે સામસામે આવ્યા, (ત્યારે) ઘણી આફતમાં પડયા.

૧૦ ન કોઈ મરદાઈને પાછો ફરી શકતો અને ન બીજાની પાસેથી નીકળી શકતો.

૧૧ એક તરફ ઉંચો પર્વત રોકતો હતો અને બીજી તરફ નદીની બીક હતી કે પગ ખસે તો જીવ જાય.

૧૨ હવે જુઓ તેઓએ સંપથી કેવું કામ કર્યું.

૧૩ જે દુઃખમાં ફસાયા હતા.

૧૪ તેમાંથી કેવી રીતે સહજમાં છુટકારો થયો.

૧૫ એક બકરો રસ્તામાં સૂઈ ગયો અને બીજો ધીમે ધીમે તેના ઉપર પગ (મૂકી) રાખીને નીકળી ગયો.

૧૬ જે બકરો સૂઈ ગયો હતો તેને માટે રસ્તો સાફ થઈ ગયો.

૧૭ બેફીકર જ્યાં જવાનું હતું (ત્યાં) ઉઠીને ચાલ્યો ગયો.

૧૮ સંપ અને એક બીજાની સહાયતાથી બન્નેએ પોતપોતાનો જીવ બચાવ્યો.

पाठ २९—विश्वासघातका फल—विश्वासघातनुं फळ.

अकेलेमें—एकांतमां	अवसर मिलतेही—वखत मळती
गदी—गादी	सचेत—सावचेत
हो सके—बनी शके	पातेही—मळतांज
रोकदो—अटकावो	खोलता है—उघाडो पाडे छे
यह भेद—आ भरम	इससे हलका—आनाथी हलको
शपथ—सोगन	सुधि दिलाई—याद देवाडुं
प्राण तक क्यों—प्राण पण केम	कहा सुना—कही चुक्यो

१ एक राजा घणो न्यायी हतो,

२ एक वखत तेणे पोताना प्रधानने एकान्तमां बोलावीने कह्युं.

३ "हुं तमने आपणा सघळा प्रधानोथी सारां समजुं छुं.

४ अने तमारापर मारो विश्वास पण घणो छे.

५ मारो भाई मने गादी उपरथी उठाडवा इच्छे छे,

६ अने ए कामने माटे छूपी रीते सेंकडो उपाय करी रह्यो छे.

७ हुं तमने ए काम सोंपुं छुं के जेवी रीते बनी शके (तेवी रीते) मारा भाईने एवां नठारां कामथी अटकावी दो, पण आ भरम कोईने कहेवो नहि."

८ मंत्रीए सोगन खाईने कह्युं के,

९ " हुं हमेशां तमारी सेवा तन मन (अने) धनथी करतो रहीश.

१० मारो प्राण पण केम चाल्यो न जाय (पण) विश्वासघात करीश नहि. "

११ प्रधाननी आ वातो सांभळी राजा घणो राजी थयो अने तेने घणुंज धन आप्युं.

१२ वखत मळतांज ते कपटीए राजाना भाईने कह्युं के,

१३ "तमे सावचेत रहो, राजा तमारो जीव लेवा इच्छे छे"

१४ आ सांभळीने भाईए तेने धन्यवाद आप्यो,

१५ अने वखत मळतां सारुं इनाम आपवानुं वचन आप्युं.

१६ राजा थोडा दिवस पछी मरी गयो,

१७ अने तेनो भाई गादी उपर बेठो.

१८ राज मळतांज तेणे ते कपटी मंत्रीने मारी नांखवानी आज्ञा आपी अने कह्युं,

१९ "तुं आपणा राजानी साथे विश्वासघात करी चुक्यो छे,

२० हवे हुं तारा उपर भरोसो केवी रीते करुं.

२१ जे पोताना थोडा कामने माटे धणीना भेदने प्रकाशित करे छे,

२२ तेने पथी हलकी शिक्षा आपी शकाय नही."

२३ प्रधाने पोताना उपकारनी याद देवरावी.

२४ अने घणा कालावाला कर्या,

२५ पण राजाए कंई पण ध्यान आप्युं नहि,

२६ अने तेने सूळी उपर चढावीज मूक्यो.

२७ विश्वासघातीओनी छेवटे आवीज हालत थाय छे.

पाठ ३०—कुत्तेकी स्वामि-भक्ति=कुतरानी स्वामिभक्ति.

कुत्ते—कुतरो	टांगमें—पगमां
व्योपारी—वेपारी	काट खाया—बचकुं भर्युं
लौटा—पाछो आव्यो	सौदागर—वेपारी
ठहरा—मुकाम कर्यो	बावला—हडकायो
थैली—कोथळी	खोजमें—शोधमां
जताने के लीये—बताववा माटे	हिलानेलगा—हलाववा लाग्यो

१ कुतरो पोताना धणीने घणो चाहे छे.

२ अने तेना भलाने माटे पोतानो प्राण पण आपी दे छे.

३ कहे छे के कोई व्यापारीनो पासे एक कुतरो हतो.

४ जेना उपर ते घणो प्यार करतो हतो.

५ वेपारीए परदेशमां घणुंज धन एकठुं कर्युं

६ अने कुतरानी साथे घेर पाछो आव्यो.

७ केटलाक गाउ चालीने आ वेपारीए एक झाडनी नीचे मुकाम कर्यो.

८ अने पासेज रुपीआनी कोथळी मुकी दीधी.

९ चालती वखते कोथळी उपाडवी भूली गयो.

१० आ जोईने कुतरो ते कोथळी लाववाने माटे पाछो आव्यो.

११ कोथळी बहु भारे हती, तेनाथी उपडी नहि.

१२ कुतराए पोताना धणीने तेनी भुल बतावबाने माटे घणी महेनत करी पण ते कंई समज्यो नहि.

१३ लाचार थईने कुतरो पोताना मालिकना घोडाना पगमां करडयो.

१४ वेपारी समज्यो के कुतरो हडकायो थई गयो छे.

१५ तेथी तेने गोळी मारी दीधी.

१६ बिचारो लोहीलुहाण थईने पडी गयो.

१७ वेपारी आगळ चाल्यो गयो.

१८ थोडे दूर चालतां तेने पोतानी कोथळीनी खबर आवी
१९ तेथी तेनी तपासमां पाछो फर्यो.
२० रस्तामां तेने लोहीनां चिह्न बराबर मळ्यां पण कुतरानो पत्तो न मळयो.
२१ ज्यारे ते ते झाडनी पासे गयो, (के) ज्यां पहेलां मुकाम कर्यो हतो.
२२ त्यारे शुं जुए छे के कुतरो कोथळीने जोई रह्यो छे.
२३ धणीने जोईने कुतरो पूछडी हलाववा लाग्यो.
२४ अने तेणे इच्छयुं के तेनो हाथ चाटे के एटलामांज मोते तेने आवीने घेर्यो.
२५ छोकराओ ! तमे पण पोताना पाळवावाळानी सेवामां कदी पण भूल करशो नहि.

पाठ ३१—लालचसे हानि=लालचथी नुकसान.

ताल—तळाव	ठिठक रहा—खटकी गयो
कुश—डाभ	डरा हुआ—बांधेला
उधर आ निकला—त्यां आवी पहोंच्यो	कडा—कडुं
	भाग जागे—नसीब उघडयुं

देख पडते है—जणाय छे

उचित—बराबर; ठीक

लालच समाया—लालच थइ

उद्धार—मुक्त थवा

घुसा—पेठो

फँस गया—फसाइ गयो; चोंटी गयो

आगया—मानी; फसायो

बिना सोचे समजे—समज्या विचार्या वगर

बचा रहे—वेगळा रहे

१ एक दिवस एक वाघ तळावमां नहाइने हाथमां डाभ लईने रस्तामां आवी बेठो.

२ एटलामांज एक गरीब ब्राह्मण त्यां आवी पहोंच्यो

३ अने वाघने त्यां बेठेलो जोईने बीही गयो.

४ तेने भयभीत थयेलो जोइने वाघे कह्युं,

५ "देवता ! हुं अहीं सोनानुं कडुं पुण्य करवाने माटे लईने बेठो छुं.

६ तमे चाल्या आवो, तेने लई लो."

७ आ सांभळीने ब्राह्मणे विचार्युं के आज मारुं नसीब जाग्युं देखाय छे.

८ पण एवी शंकामां पडवुं उचित—योग्य नथी.

९ फरी आ पण विचार्युं के वगर दुःखे सुख पण नथी मळतुं.

१० आ विचारीने ब्राह्मण बोल्यो.

११ " बताव्रो कडुं क्यां छे "

१२ वाघे हाथ लांबो करीने तेने कडुं बतावी दीधुं.

१३ तेने जोइने ब्राह्मणना मनमां लालच थई अने कहेवा लाग्यो

१४ " तमे जीवोने मारी खाओ छो,

१५ हुं तमारो विश्वास केवी रीते करुं ? "

१६ वाघे कह्युं " हवे हुं घरडो थयो.

१७ शरीर अने इंद्रियोमां बळ नथी रह्युं.

१८ तमे मारो विश्वास केम नथी करता ?

१९ में जुवानीमां घणुं पाप कर्युं छे.

२० एथी करीने हवे पुण्यदान करीने तेनाथी मुक्त थवा इच्छुं छुं.

२१ तमने दुःखी जोईने कडुं विचार्युं छे.

२२ आवो आ तळावमां नाहीने कडानो संकल्प लई लो."

२३ ब्राह्मण लोभनो मार्यो ज्यारे नहावाने तळावमां पेठो

२४ त्यारे तरतज कादवमां कळी गयो.

२५ तेने कळी गयेलो जोईने वाघ धीरे धीरे वधी अने पासे जईने तेणे तेनी डोक दबावी दीधी.

२६ त्यारे तो ब्राह्मण पस्ताईने कहेवा लाग्यो,

२७ " में घणुं नठारुं कर्युं के आ पापीनी वातोमां फसायो."

२८ ब्राह्मण एज सोच—विचारमां पड्यो हतो के वाघ तेने मारीने खाई गयो.

२९ मनुष्ये जाणवुं जोईए के समज्या विचार्या वगर कोई काम करवुं नहि अने लोभथी वेगळे रहेवुं.

पाठ ३२—अनजान आदमीका साथ करनेसे हानि—अजाण्या माणसनी सोबत करवाथी नुकशान.

अनजान—अजाण्यो
करनेसे—करवाथी
पाकरके—उमरडाना
कोलमें—बखोलमां
चुगा—चारो
बिलाव—बिलाडो
लालसा—लालच.

चिल्लाने लगे—रडवा लाग्या
कौन—कोण
दूर भाग—जतो रहे
मारडालूंगा—मारी नांखीश
सुनकर—सांभळीने
मैंने—में
रुचि होती है—भावे छे

लाग पातसे—शाक भाजीथी
तो फिर—तो पछांथी
समझा बुझाकर—समझावी करीने.
खींच खींचकर—खेंची खेंचीने
इधर उधर—अहीं तहीं
ढूंढती फिरता—शोधतां फरतां

लेवा हुआ—नाशी गयो
हड्डियों—हाडकां
यह शंका की कि—एवी शंका आणी के
फल यह है कि—मार ए छे के
न ठहराना चाहिये—राखवो जोइए नहि.

१ गंगा नदीने कांठे एक उमरडाना झाडनी बखोलमां एक आंधळो गीध रहेतो हतो.

२ ते झाड उपर बीजां पण घणां पक्षीओ रहेतां हतां.

३ जे थोडुं थोडुं पोताना चारामांथी तेने आपतां हतां.

४ अने ते तेओनां बच्चांनी संभाळ राख्या करतो हतो.

५ एक दिवस एक बिलाडो पक्षीओनां बच्चां खावानी लालचथी ते झाडनी नीचे आव्यो.

६ तेने आवतो जोईने बच्चां रडवा लाग्यां.

७ गीधे कह्युं "ए कोण आवे छे ? वेगळे नाशी जा, नहीं तो मारी नांखीश."

८ बिलाडे कह्युं "लोकोथी आपनां वखाण सांभळीने आपनी पासे धर्मनी वातो सांभळवाने आव्यो छुं.

९ ए घणी दिलगीरी वात छे के आप सरखा महात्मा वगर विचार्ये मने मारवा उठया."

१० गीधे जवाब दीधो (क) "मैं एटला माटे कहुं के बिलाडीने मांसनी रुचि होय छे (भावे छे) अने अहीं पक्षीओनां बच्चां रहे छे,

११ बिलाडो बोलयो "हुं रोज गंगामां न्हाउं छुं अने जीवने मारवा (ए) पाप समजुं छुं.

१२ हुं पण सारी पेठे समजुं छुं के आपणुं पेट शाकभाजीथी भरी शकुं छुं तो पछी एटला माटे एवुं मोटुं पाप शा माटे करुं ?

१३ ए प्रमाणे समजावी करीने बिलाडो गीधनी पासे बखोलमां रहेवा लाग्यो.

१४ केटलाक दिवस वीत्या पछी धीरे धीरे पक्षीओनां बच्चां माळामांथी खेंची खेंचीने खावा लाग्यो.

१५ जेनां बच्चां ते खाइ जतो ते आमतेम खोळतां फरतां.

१६ आ जोईने बिलाडो त्यांथी नाशी गयो.

१७ गीधनी पासे पोतानां बच्चांनां हाडकां जोईने बधाए पोताना मनमां एवी शंका आणी के होय न होय (पण) एणेज अमारां बच्चांने खाधां छे.

१८ बधाए एकमत थईने ते गीधने मारी नांख्यो.

१९ सार ए छे के वगर जाणे समज्ये कोईने पोताने घेर न राखवो जोईए, नहीं तो छेवटे नुकशानज थाय छे.

पाठ २१ पृथ्वी.

बसते है—वशीए छीए
जैसे—जेवा
छिलके पर दाने—छोडापरना दाणा
जहाज—वहाण
एकही सीधमें—एकज सीधी लीटीमां
बिना मुडे—वांकु थया वगर
घूम कर—फरी फरीने
वहीं—त्यां
जहांसे चले थे—ज्यांथी नीकळ्युं हतुं
गोलाई—गोळपणुं
जानी जाती है—जणाय छे
स्थल—जमीन
हरे खेत—लीलां खेतरो
लहलहाते हैं—शोभी रहे छे
हरी घासके—लीला घासनुं
बिछाने बीछे है—बीछानुं पाथर्युं छे
बाग लगे हैं—बाग बनी रह्या छे
लहराती हैं—लहेराय छे
कहां—कोइ ठेकाणे
गहरे पानी—ऊंडां पाणी
लंबा चौडा—लांबो पहोळो
उजाड—उज्जड

बालू—रेती
जिनकी चोटियां—जेमनी टोचो
आसमानसे बाते करती हैं—
आकाश साथे वातो करे छे
किसी जगह—कोइ जग्याए
आग फुंकी जाती है—आग
बळे छे
झुलसा जाता है—रोकाइ जाय
छे.
ठिठुरे जाते हैं—ठूंठवाइ जाय छे

१ पृथ्वी जेना उपर आपणे रहीए छीए (ते) नारंगीनी पेठे गोळ छे.

२ परंतु घणी मोटी होवाना कारणे आपणने सपाट देखायछे.

३ मोटा मोटा पर्वतो तेना उपर एवा छे के (के) जेम नारंगीना छोडा पर दाणा (होय).

४ वहाण जे पुर्वथी पश्चिमनी तरफ अथवा पश्चिमथी पुर्वनी तरफ एकज सीधी लीटीमां वांकु थया वगर चाल्युं जायछे.

५ (ते) छेवटे फरीने ज्यांथी नीकळ्युं हतुं त्यांज फरी पहोंची जाय छे.

६ एथी पण पृथ्वीनुं गोळपणुं जणाय छे.

७ पृथ्वीनो एक भाग जमीन अने त्रण भाग पाणी छे.

८ पृथ्वी उपर कोई ठेकाणे लीलां खेतर लहलहे छे,

९ कोई ठेकाणे लीला घासनुं बिछानुं पाथर्युं छे,

१० कोई जगोए बाग थयो छे,

११ रंगरंगनां फूल खील्यां छे, कहीं नदी वहे छे,

१२ कहीं उंडा पाणीना हजारो गाउ लांबा पहोळा समुद्र छे,

१३ कहीं वस्ती छे, उज्जड,

१४ कहीं दूर सुधी रेतीनुं मेदान छे, कहीं घणा गाउ सुधी पर्वत छे जेमनी टोचो आकाश साथे वातो करे छे,

१५ कोई जगोए गरमी एटली होय छे के शरीरमां आग बळे छे अने लूथी शरीर बळी जाय छे,

१६ कहीं टाढ एटली पडे छे के हाथ पग ठूंठवाई जाय छे,

१७ कदी ताप थाय छे, कदी वरसाद, कदी टाढ.

१८ वस्ती होय के जंगल, जानवर सर्व जगोए मळे छे.

१९ माणसोने जरुर छे के थोडी थोडी हकीकत सर्व जग्यानी जाणे.

२० एवुं जाणवुं (तेनुं) नाम भुगोळविद्या छे

पाठ ३४—बुराईका फल बुरा होता है=नठारापणानुं फळ नठारुं छे.

चोट आई—ठोकर वागी
बीमार पडा—मांदो पड्यो
जीससे—जेथी
अच्छा हो जाने पर—सारो थइ गया पछी
किसीको—कोइने
लोमडी—लोंकडी
भेडियेने—वरुए
अच्छा न लगा—सारुं न लाग्युं
अच्छा ठीक छे
देखा जायगा—जोइ लइशुं
खडाथा—उभो हतो
पातेही—मळतांज
दौडी चली आई—दोडती आवी

हालसुना—हालत सांभळी
खोजमें—शोधमां
जांची हुई—अजमावेली
पुराने—जुना
गुर्दा पीसकर—काळजुं पीलीने
जुड़ जाय—मटी जाय, जोडाई जाय
न देने पाया—न आपवा दीधो
चीतोंने—चित्ताए, वाघे
डयोढीपर—दरवाजा पर
किसीने—कोइए
खाड़—खाडो
खने—खोदे
औरको—बीजानो
ताको कुप तयार—तेने माटे कुवो तैयार होय छे

१ एक वखत एक सिंहना पंजामां ठोकर वागी अने (तेथी)

ते घणो मांदो पडयो,

२ जंगलनां सर्व जीवजंतु तेने जोवा आव्यां के जेथी सारो
थई गया पछी (ते) कोईने सतावे नहि.

३ लोंकडी न गई. वरुए सिंहने कह्युं

४ "महाराज! आपनी सघळी प्रजा आपने जोवाने आवी,

५ पण अहंकारने लीधे लोंकडी आवी नहि."

६ सिंहने लोंकडीनुं न आववुं सारुं लाग्युं नहि,

७ तेणे कह्यु "ठीक जोई लईशुं."

८ त्यां लोंकडीनो पण कोई मित्र उभो हतो,

९ तेणे तरतज आ हकीकत तेने पहोंचाडी दीधी.

१० समाचार मळतांज लोंकडी दोडती आवी अने जलदीथी
दंडवत करीने कहेवा लागी "महाराज! ज्यारथी आ
दासीए आपना मंदवाडनी हकीकत सांभळी, (त्यारथी)
दवानी खोळमां जंगले जंगल फरी, पण हवे घणी मुश्के-
लीथी एक अजमावेली दवा हाथ लागी छे"

११ सिंहे पुछयुं "ते शुं कहे छे?" लोंकडीए कह्युं "ते दवामां
एक भाईबंधनो जीव जाय छे, पण हा, महाराजने इश्वर
सारुं करे अने अमो सेवकोनो जीव जाय तो उत्तम छे."

१२ सिंह बोल्यो "दवानुं कंई नाम पण छे?" लोंकडीए कह्युं

१३ एक घणा जुना वैद्ये बनावी छे के वरुनुं काळजुं वाटीने लेप करवामां आवे तो पंजो तरत जोडाई जाय"

१४ वरु पण जेणे लोंकडीनी बुराई करी हती (ते) त्यांज हतो,

१५ लोंकडीनी आ वातनो जवाब पण न आपवा पाम्यो के वाघोए जे सिंहना दरवाजापर हता, (तेणे) तेने पछाड्यो अने तेनुं काळजुं काढी लीधुं. कोइए साचुं कह्युं छे:—

१६ "जे बीजाने माटे खाडो खोदे छे तेने माटे कुवो तैयार छे." एटले जे बीजाने माटे खाडो खोदे छे तेने माटे तो कुवो (मोटो खाडो) तैयार छे एम समजवुं, एटले "खोदे ते पडे" (जो खोदता है वही पडता है)

पाठ ३५—बुद्धिसे बडे बडे काम हो सकते हैं=बुद्धिथी मोटां मोटां काम थाय छे.

बड़े बड़े—मोटां मोटां	मान लिया—कबुल करी
हो सकते हैं—थइ शके छे	बारी बारी से—वारा फरती
न उठाना पड़े—वेठवुं पडे नहि.	जाने लगा—जवा लाग्युं

निस्सन्देह—नक्की
मिट जायगा—पुरो थशे, नाश पामशे
जीतेजी—जीवतांज
ठान—धारीने
देर में—मोडो
घबडाकर—गभराइने
कहां लगाई—केम लगाडी
आपही सा—आपना जेवोज
रोक लिया—रोकी राख्यो
बडी कठीनाईसे—घणी मुश्केलीथी
अभी—हमणां
पिछले पॉव—पाछे पगले
लौटा आताहुं—पाछो आवुं छुं
कुएमें—कुवामां
इतनी सुनतेही—एटुं सांभळतांज
पनघट—कांठो
झांका—जोयुं
परछाई—पडछायो
सराहना—वखाण, प्रशंसा

१ कोई वनमां एक सिंह रहेतो हतो.

२ ते दररोज जानवरोने मारीने खातो हतो.

३ आ जोईने वननां सर्व जीवजंतु एकठां थयां अने सिंहनी पासे जइने विनय साथे बोल्या

४ " महाराज ! आप अमारा राजा छो अने अमे सर्व आपनी प्रजा.

५ आप कहो तो आपना भोजनने वास्ते अमे लोको एक

પશુ દરરોજ મોકલ્યા કરીએ જેથી આપને દુઃખ વેઠવું પડે નહિ. ”

૬ સિંહે એ વાતને માની લીધી અને વારા પ્રમાણે એક પશુ તેની પાસે જવા લાગ્યું.

૭ કેટલાક દિવસ પછી એક સસલાની વારી આવી.

૮ તેણે વિચાર્યું કે મારું શરીર તો નાનું છે,

૯ એટલામાં તેનું શું ભલું થશે.

૧૦ જ્યારે તેનું પેટ નહિ ભરાશે ત્યારે તે અમારા ભાઈઓને નક્કી ખાઈ જશે અને અમારો વંશ એક અથવા બે વારીમાં નાશ પામશે.

૧૧ એટલા માટે હું જીવતાંજ તેનો નાશ કરું તો સારું છે.

૧૨ એમ મનમાં ધારી ધીરે ધીરે ચાલીને સિંહની પાસે મોડો પહોંચ્યો.

૧૩ સિંહ ભૂખથી ગભરાઈને કહેવા લાગ્યો

૧૪ “ આટલી વાર કયાં લગાડી ! ”

૧૫ તેણે કહ્યું એમાં મારો કાંઈ અપરાધ નથી.

૧૬ હું આપની પાસે ચાલ્યો આવતો હતો,

૧૭ રસ્તામાં આપનાજ જેવો બીજો સિંહ મળ્યો,

१८ तेणे मने रोकी राख्यो.

१९ घणी मुश्केलाईथी हुं अहीं सुधी आव्यो छुं अने तेने वचन आपीने आव्यो छुं के हमणां पाछे पगले पाछो आवुं छुं."

२० सिंह बोल्यो " ते क्यां छे ? मने हमणांज देखाड,

२१ हुं तेने वगर मार्ये आज भोजन करीश नहीं."

२२ एवी वातो करीने बन्ने त्यांथी चाल्या.

२३ चालतां चालतां ज्यारे केटलेक वेगळे वनमां नीकळी गयो त्यारे सिंहे कह्युं.

२४ अरे ते तने रोकवावाळो क्यां छे ? "

२५ ससलाए आमतेम जोईने जवाब दीधो " ते आपनी बीकथी कूवामां कूदी पडयो छे."

२६ एवुं सांभळतांज सिंह क्रोधमां आवी गयो, अने कुवाना कांठापर जईने पाणीमां जोयुं.

२७ पाणीमां तेणे पोतानो पडछायो जोयो अने समज्यो के बीजो सिंह छे.

२८ तरतज तेने मारवाने कुवामां कुदी पडयो अने पाणीमां डूबीने मरी गयो.

२९ ससलाए जईने जंगलनां सर्व जनावरोने खबर आपी
के हुं आजे सिंहने मारीने आव्यो छुं.

३० अने तमारां जन्मोजन्मनां दुःख दूर करीने आव्यो छुं.

३१ ए सांभळीने सघळाए तेनी बुद्धिनां वखाण कर्यां.

पाठ ३६—बुरा स्वभाव—नठारी टेव.

चुरा लाया—चोरी लाव्यो	बचपनसे—न्हानपणथी
आम—केरी	अच्छे ढँगमें—सारे रस्ते
बान—टेव	हालती—दोर्या होत
चोरीयाँकी—चोरीओ करी	जान क्यों जाती—जीव केम जात
महेलमें—महेलमां	जिस ओर—जे बाजु
फूट फूट कर—छाती फाट. छुसकां लईने	झुक जाती है—नमी जाय छे
कुतुर लिया—करडी खाधो	नही मुडता—वळतुं नथी
वृथा है—नकामो छे	बचे रहो—वेगळा रहो
इसीके कारण—तेना लीधेज	लत—टेव

१ एक छोकरो रोज पाठशाळामां भणवा जतो हतो.

२ एक दिवस ते निशाळमांथी एक पुस्तक चोरी लाव्यो.

३ छोकरानी माए तेने कंई पण कह्युं नहि अने पुस्तक वेचीने तेने केरी खावाने माटे लई आपी.

४ ए प्रमाणे करतां करतां तेने चोरीनी टव पडी गई अने तेणे घणीज चोरियो करी अने चोरीनो माल पोतानी माने आप्यो.

५ मा धननी लालचथी छोकराने कंई कहेती नहि अने हमेशां तेने लाडप्यार करती.

६ थोडा दिवसोमां ते पाको चोर थई गयो.

७ एक दिवस ते राजाना महेलमां चोरी करतां पकडाई गयो अने तेने फासीनो हुकम थयो.

८ फांसीए चढती वखते सेंकडो माणस तेने जोवा आव्या.

९ तेनी मा पण त्यां आवी अने रडाकुट करी रडवा लागी.

१० छोकराए माने मळवानी आज्ञा मागी.

११ आज्ञा मळतांज तेणे पोतानी माना कानमां वात करवानुं बहानुं काढी तेनो कान करडी लीधो.

१२ मा हाय हाय करती दूर नाशी गई.

१३ सघळा लोक आम जोईने छोकराने धिकारवा लाग्या.

१४ छोकराए कह्युं "आप लोकोनो क्रोध करवो नकामो छे.

१५ एनेज लीधे मारी आ दशा थई छे.

१६ जो नानपणथी मने सारे मार्गे दोर्यो होत तो आज मारो जीव केम जात. ”

१७ जुओ ज्यारे झाड नानुं होय छे (त्यारे) तेनी डाळी जे तरफ चाहो (ते तरफ) सहेजमां नमी जाय छे.

१८ परंतु तेज झाड ज्यारे मोटुं थई जाय छे त्यारे केटलाक उपाय करो (पण) वळतुं नथी. एवीज स्थिति छोकरानी छे.

१९ ज्यां सुधी नानां होय छे (त्यां सुधी) सहेजमां सारे मार्गे दोराई शकाय छे,

२० पण मोटां थया पछी तेओने सारे मार्गे लाववा घणुं कठण थई पडे छे.

२१ एटला माटे छोकराओ ! तमारे जाणवुं जोईए के नानपणथीज सारां कामोमां मन लगाडवुं अने नठारां कामोथी वेगळा रहेवुं.

पाठ ३७-सूरज—सूर्य.

दूरी—छेटु, अंतर
तेरह लाख गुना—तेर लाख गणो.
कुपढ—अभण.
चारों ओर—चारे बाजु
घूमता है—फरे छे
ठीक तो यह है—खरुं तो ए छे

चौबीस—चोवीश.
अपनी कीली—पोतानी धरी
उजाले—अजवाळावाळा
सामनेसे—सामेथी
हट जानेसे—खशी जवाथी
बारीसे—वाराफरती
भाप—वराळ
नाज—अनाज

१ सूरज एक आग्नेनो गोळो छे अने पृथ्वीथी तेर लाख घणो मोटो छे.

२ ते पृथ्वीथी साडानव करोड मैल छेटे छे,

३ एज कारणे एटलो नानो देखाय छे.

४ अभण लोक एवुं जाणे छे के सूरज अमारी पृथ्वीनी चारे तरफ फरे छे, पण ए तेओनी भूल छे.

५ ठीक तो ए छे के पृथ्वी सूरजनी चारे बाजु एक वरसमां फरी वळे छे अने चोवीस कलाकमां एक वखत पोतानी धरी उपर फरी वळे छे.

६ पृथ्वीनो जे भाग सूरजनी सामे आवी जाय छे तेमां दिवस थाय छे अने बीजामां रात

७ ज्यारे अंधारानो भाग सामे आवी जाय छे त्यारे त्यां दिवस थई जाय छे.

८ अने अजवाळाना भागमां सामेथी खशी जवाथी रात थई जाय छे.

९ ए प्रमाणे वाराफरती अर्धी दुनियामां रात अने अर्धीमां दिवस थाय छे,

१० पण आ पृथ्वी उपर बे एवी पण जगाओ छे (के) ज्यां वर्षमां छ महीनानो दिवस अने छ महीनानी रात थाय छे.

११ सूरजनी गरमीथी पाणी वराळ बनीने उडे छे अने तेज वराळथी वादळ बनीने फरी पाणी वरसे छे.

१२ एनीज गरमीथी अनाज अने फळ पाके छे.

१३ सूरजनी गरमी न होत तो कोई जीवजंतु जीवी शकत नहि.

पाठ ३८—सबको प्रसन्न करना कठिन है—बधाने राजी करवा कठण छे.

ओढ़ना बिछानी—ओढवा पाथरवानुं
लादे—लादीने, मूकीने
पाँव पाँव—पगे चालतो
जा रहेथे—जता हता
पागल—मुर्ख
पैरों—पगे चालीने
हो लिया—थइ गयो (बेठो)
घसिटता है—घसे छे
पैदल—पगे

हट्टा कट्टा—लठ पठ
जान पडता है—जणाय छे
मँगनीका है—मागी आणेलुं छे
असबाब—सामान
इसीसे—तेना उपर
लदे है—बेठा छे
कुछभी—जरापण
सचतो यह है—साची वात ए छे के

१ एक घरडो माणस अने तेनो छोकरो बन्ने परदेशमां हता अने तेओनी साथे एक टट्टु पण हतुं.

२ टट्टु उपर ओढवा पाथरवानुं मुकी बंने बापदीकरो पगे चालता जता हता.

२ लोकोए आ जोईने कह्युं " जुओ ए बंने केवा मुर्ख छे के टट्टु साथे छे तोपण पगे चालीने जाय छे."

४ ए साभळीने डोसो टट्टु उपर सवार थई गयो.
५ त्यारे लोकोए कह्युं "जुओ बाप केवो निर्दय छे,
६ पोते तो घोडा उपर चडयो छे अने छोकरो पग घसे छे."
७ बाप टट्टु उपरथी उतरी पडयो अने छोकराने सवार कर्यो.
८ फरी पण लोकोए कह्युं "जुओ छोकरो केवो कपूत छे,
९ घरडो बाप तो पगे चाले छे
१० अने पोते जुवान लट्टपट्ट घोडे चढयो छे."
११ त्यारे डोसो टट्टु उपर आगळ सवार थयो अने छोकराने पोतानी पाछळ बसाडी लीधो. फरी पण लोकोए कह्युं
१२ "जणाय छे के टट्टु मागी आणेलुं छे,
१३ तेथीज सामान सिवाय बे माणस बेठा छे.
१४ ए बिचारा टट्टु उपर एओने कंई पण दया आवती नथी"
१५ साचुं तो ए छे जे सर्वने राजी करवानो उपाय करे छे तेनाथी कोई पण राजी थतुं नथी.

पाठ ३९—ऊंट.

सीधा—सरळ	पपोटे—पोपचां
सीखाया जाता है—शीखवा-डवामां आवे छे	धुप—ताप
बच्चोंकी तरह—बाळकनी माफक	काहान—ढको
नकेल—नकल	छिद्रे—छाटा
उससे—तेनी पासेथी	नथुने—नसकोरां
टाँगे—पग	घुस जाय—भराइ जाय छे
गद्दी—गादी	रस्सी—दोरी
फैल जाती है—पहोळी थई जाय छे	उजाड—उज्जड
सी सबबसे—तेथी करीने	सोते—सरा
नहीं घँसता—पेशी जतो नथी	बालू—रेती
झुकाकर—नमावीने	चट्टानो—मेदानो
पेडोंकी पत्तियों—झाडनां पांदडां	दिखाइ नहीं देता—देखातुं नथी
	प्यास—तरस
	जगहोंमे—जग्याओमां
	इतना—एटलु
	तरह तरहके—जात जातनां

१ ऊंट घणुं सरळ जनावर छे. जे कंइ तेने शीखववामां आवे छे (ते) बच्चांनी पेठे सहजमां शीखी ले छे

२ एक नाथनी मददथी तेनी पासे बधां काम लेवाय छे.

३ तेना पग लांबा होय छे.

४ तेना पगनी नीचे एक गादी होय छे.

५ ज्यारे ते पृथ्वी उपर पग मुके छे (त्यारे) गादी फेलाई जाय छे

६ अने एज कारणथी तेना पग रेतमां पेसता नथी.

७ तेनी गरदन (डोक) लांबी होय छे.

८ तेने नमावीने जमीन उपर चरी शके छे अने उठावीने ऊंचा ऊंचा झाडोनां पांदडांने खाई शके छे.

९ तेनी आंखोनां पोपचां पण मोटां होय छे.

१० तेनाथीज पोतानी आंखोने तापनी गरमीथी बचावे छे.

११ तेनी पुंछडी घणी नानी होय छे.

१२ तेना होठ एवा मोटा होय छे के झाडनां पांदडांने सारी रीते पकडी शके छे.

१३ पीठ उपर ढेको होय छे.

१४ वाळ आछा होय छे जेथी गरमी ओछी सतावे छे.

१५ तेनां नसकोरां पण मोटां होय छे.

१६ चालती वखते ते तेओने बंध करी ले छे

१७ (के) जेमां रेत भराइ जाय नहि.

१८ अरबस्ताननां लोक तेना वाळनां लूगडां अने तेनां दोरडां बनावे छे, अने तेनुं मांस पण खाय छे.

१९ अरबस्तान अने आफ्रिकामां घणांक एवां उजड जंगल छे ज्यां न तो झाड छे न पाणीना झरा.

२० रेती अने पत्थरना मोटा टेकरा सिवाय घणा गाउ सुधी कशुं जोवामां आवतुं नथी.

२१ ज्यारे कोईने एवां जंगलोमां थईने जवुं पडे छे त्यारे ते पोतानी साथे खावापीवानो सघळो सामान पहेलेथीज राखी ले छे.

२२ एवुं न करे तो रस्तामां भूख तरसने लीधे बेभान थई जाय.

२३ एवी जगाओमां फक्त ऊंटज काम आवे छे,

२४ केमके ते वगर खाधे पीधे केटलाक दिवस सुधी रही शके छे

२५ अने चालतां पहेलां एटलुं पाणी पी ले छे

२६ के केटलाक दिवसो माटे निश्चिंत थइ जाय छे.

२७ तेथीज अरबस्ताननां लोक ऊंटने घणा चाहे छे अने तेना वखाणना तरेह तरेहनां गीत गाय छे.

पाठ ४०—भले चंगे रहेनेकी रीति—साजा ताजा रहेवानी रीत.

भले चंगे—साजा ताजा
निरोग—निरोगी, साजा
फिके—मोळां
सील—शरदी, भेज
पडाव—बेसणी
दरवाजे—बारणे
खिड़कीयाँ—बारीओ
सहजमें—सहेलाईथी
साँस लेनसे—श्वास लेवाथी
कोठरियाँ—कोटडीयो
उमला—अजवालुं

लींप पोतकर—लींपी गुंपीने
कूड़ा—कचरो
बीमारियाँ—मांदगी, रोग
भीतर—अंदर
मोहरी—मोरीओ
पायखाने—जाजरु
धुलवाना—धोवडाववुं
पसीने से—परसेवाथी
भीगे—भीनां थएला
समय पर—वखतसर
तड़के—सुर्य उगे

१ संसारमां साजा रहेवानी बराबर कोई सुख नथी.

२ ज्यारे माणसने रोग लागी जाय छे (त्यारे) बधां संसारनां सुख मोळां पडी जाय छे,

३ अहीं सुधी के पोतानुं जीवतर पण भारे थई जाय छे.

४ जो तमे चाहता हो के तमने कोई रोग न थाय तो मकान एवी जगाए बनावो के ज्यां भीनाश न होय.

५ उंची जग्यामां भीनाश ओछी होय छे.

६ मकाननी सपाटी ऊंची राखो.

७ तेमां बारणां अने बारीओ एटली होवी जोईए के हवा महेलाईथी आवी जई शके.

८ ज्यां बहु माणस रहे छे त्यांनी हवा श्वास लेवाथी बगडी जाय छे.

९ बारीओ अने बारणां होवाथी आ बगडेली हवा नीकळी जाय छे.

१० घणी नानी नानी कोटडीओ मकानमां करवी न जोईए. (के) जेमां अजवाळुं जई शके नहि.

११ अंधारावाळां मकान मेलां रहे छे.

१२ अजवाळाथी मीनाश रहेती नथी.

१३ मकान बंध रहेवाथी हवा बगडी जाय छे.

१४ मकान लींपी गुंपीने चोकखुं राखवुं जोईए.

१५ कचरो मकानथी दुर नंखावी देवो जोइए.

१६ मकान मेलुं रहेवाथी हवा बगडी जाय छे,

१७ अने मंदवाड पेदा थाय छे.

१८ मकाननी बहार पण चारे तरफ चोकखुं राखवुं जोईए.

१९ केमके स्वच्छता न होवाथी जे हवा बहारथी अंदर आवशे ते साफ रहेशे नहि.

२० पाणी पण मकाननी आजुबाजु एकठुं थवुं न जोईए.

२१ (क्योंके) ते पाणी उपर थईने जे हवा आवशे ते सारी हशे नहि.

२२ मोरी अने जाजरु नित्य धोवराववां जोईए.

२३ पशुओने जुदा मकानमां राखवां योग्य छे.

२४ एवुं खाणुं न खावुं जोईए के जे अवगुण करे.

२५ पाणी चोक्खुं पीवुं जोईए.

२६ परसेवाथी भीना थयेला लुगडां पेहरवां जोईए नहि.

२७ थोडी थोडी कसरत पण रोज करवी जोईए.

२८ रातमां वखतसर सुवुं अने सवारे वेहला उठवुं जोईए.

२९ उपरनी वातो उपर ध्यान देवाथी सुखाकारी रहेशे.

पाठ ४१—आदमीके शरीरके भाग—माणसना शरीरना भाग.

आगे की ओर—आगली बाजु

कहलाता है—कहेवाय छे.

दायें या बायें—डावा जमणा

भौंहें—भमर, भवां.

पलके—पांपण

छेद—काणां

कनपटी—लमणां

सहारेसे—मदद्थी; सहायताथी

पहिचानते हे—ओळखीए छीए.

मिलेहुए—अडीने

दोनों ओर—बन्ने बाजु

सुनते हैं—सांभळीए छीए.

खोपड़ी—खोपरी
जुडी है—मळेली छे
कंधो—खभ ; कांध
हँसली—हांसडी
पसली—पांसळां
पीछेकी—पाछली बाजुए
रीढ—करोड
झुक सके—वळी शके
भँवरीसी—नाभी जेवुं
तोंदी—डुंटी
बाहें—हाथ
गट्टा या कलाई—कांडु
ऐसाही हाल—तेवीज हकीकत
घुटना—ढींचण
पिंडली—पींडी
टखना—घुंटी

१ माणसना शरीरना त्रण मुख्य भाग छे—माथुं, धड अने हाथपग.

२ माथुं अने धडने गर्दन—डोक मेळवे छे.

३ कपाळनो सर्वथी उंचो भाग जे आगली बाजुए छे (तेने) माथुं कहे छे.

४ माथाना जमणा या डाबा भागने कानपटी कहे छे.

५ माथाथी नीचे भमर छे, भमरनी नीचे पांपण अने पांपणनी नीचे आंखो छे जेनाथी आपणे जोईए छीए.

६ आंखोनी वचमां नाक छे.

७ एमां बे काणां होय छे जे नसकोरा कहेवाय छे.

८ एओनी मददथी आपणे श्वास लईए छीए अने सुगंध दुर्गंध ओळखीए छीए.

९. नाकनी जमणे डाबे गाल छे अने गाल साथे मळेला बंने तरफ बे कान छे जेनाथी आपणे सांभळीए छीए.

१० नाकनी नीचे मों छे जेथी आपणे खाइए छीए अने श्वास पण लईए छीए.

११ मोंढानी उपर नीचे होट छे अने तेनी अंदर जीभ अने दांत छे.

१२ आंख, कान, नाक, मोंढाने इंद्रियो कहे छे.

१३ कपाळना सर्वथी उंचा भागने खोपरी कहे छे.

१४ ज्यां डोक धडथी जोडी छे त्यां बे हाडकां धडनी वच्चेथी खभानी तरफ चाल्यां गयां छे.

१५ जेमने हांसडी कहे छे.

१६ धडमां बंने तरफनां हाडकां पांसळीओ कहेवाय छे.

१७ पाछली तरफ ज्यां ए हाडकां छे तेनुं नाम करोड छे.

१८ करोडमां चोवीस ककडा होय छे.

१८ ए ककडा एटला माटे बनेला छे के शरीर सहेलाईथी वळी शके.

२० धडनी पाछळनो भाग पीठ छे.

२१ आगळना मुख्य त्रण भाग छे.

२३ उपर छाती छे, वचमां पेट अने तेनी नीचे पेडु.

२३ पट अने पेडु ज्यां मळेलां छे तेनी वचमां एक नाभी छे तेनुं नाम डुंटी छे.

२४ ज्यां हाथ धडनी साथे मळ्या छे ते खभा छे. हाथना बे भाग छे.

२५ जेमनी जोडने कोहोणी कहे छे.

२६ ज्यां हाथ बांयथी जोडाय छे ते कांडा कहेवाय छे.

२७ दरेक हाथमां एकएक अंगुठो अने चार चार आंगळीओ छे.

२८ एवीज हकीकत पगोनी छे.

२९ पगोनी वच्चेनी जोड घूंटण कहेवाय छे.

३० घुंटणनी उपरनो भाग जांघ छे अने नीचेनो पींडी.

३१ पग ज्यां टांगामां जोडायो छे ते घुंटी छे.

३२ दरेक पगमां एक एक अंगुठो अने चार चार आंगळीओ होय छे.

पाठ ४२–विनयना वाक्यो.

१ दररोज सवारमां उठीने परमेश्वरनुं ध्यान करवुं जोइए.

२ एनाथी संसारमां सुख थाय छे, अने पवित्र ज्ञान उत्पन्न थाय छे.

३ कोइने नठारां वचन कहे पण जाणी जोइने कहो नहि;

४ कारणके ते माणसना हृदयमां तरतज वाणी पेठे पेशी जाय छे.

५ भणवामां कदी पण भुलथी अणोजो करो नहि;

६ अभण लोक मागता फरे छे अने भुख ने तिरस्कार सहन करे छे.

७ जो बहु धन मळे तोपण कोइ दिवस चोरी करो नहि;

८ माणस तेनी जाळमां फसाइने अत्यन्त (पुष्कळ) शरम पामे छे.

९ बधानी साथे प्रीति करीने सारी बोली बोलो;

१० पोपट अने मेनानो रिवाज जोइने तेनी साथे बधा प्रेम करे छे.

११ जो के मातापितानो बधा छोकरापर सरखो प्रेम होयछे;

१२ आ वात ध्यानमां राखीने सारा पुत्रथी माबापने शांति मळे छे अने नठारा पुत्रथी तेना (माबापना) शरीरनो नाश थाय छे.

१३ जे माणस मनमां अदेखाइ धारण करीने बीजानुं भलुं जोइने बळे छे.

१४ एवा माणसना हृदयमां केवी रीते शांति रही शके? नज रही शके.

१५ बधे परमात्मानी व्यापकता जाणीने करी पण पाप करवुं नहि.

१६ बधा स्थावरजंगम जगतने ते पोते जुए छे.

१७ दुष्ट माणसनां वाक्य सांभळीने छानामाना रहेवुं.

१८ जे तेनी (दुष्टनी) बराबरी करे छे ते पोतेज पोताने दुष्ट कहेवडावे छे.

१९ जूठुं करी पण बोलवुं नहि (कारण के) जूठ पापनुं मूळ छे.

२० जूठानो कोई जगतमां मूळथी पण विश्वास करतुं नथी.

पाठ ४३—उपदेशी वाक्यो.

१ पापी कर्मथी (दुष्टकर्मथी) हमेशां बधा लोक वेगळा रहो.

२ पापी माणसो बहुज दुःख अने पीडा भोगवे छे.

३ निश्चय करीने बधा समजो के क्रोध पापनुं मूळ छे.

४ जे माणस क्रोधने तावे थाय छे ते महा दुःख—पीडा भोगवे छे.

५ बधा दोषोमां आळस एक मोटो अवगुण छे.

६ के जेनाथी (आळसथी) हमेशां गुणनो अने ज्ञाननो नाश थाय छे.

७ जेनी पासे विद्या नथी तेज मोटो पशु छे.

८ जे हमेशां बीजानी आशा उपर रहे छे ते माणसनी बराबर कोई मोटो गरीब नथी.

९ जे सारी रीते समजमां आवे तेज भणवुं सारुं छे.

१० पोपट समज्या वगर भणे छे माटे ते विद्वान कहेवातो नथी.

११ मूर्ख होवुं सारुं नथी, कारणके तेनो कोई सत्कार करतुं नथी.

१२ जेनी साथे बोलवुं इच्छे छे ते माणस तेनाथी मोढुं फेरवी ले छे, एटले मूर्खनी साथे बोलवा इच्छतो नथी.

१३ विद्वान माणसनुं बधी जगाए मोटुं सन्मान थाय छे.

१४ बधा माणस पैसा आपीने एनी पासेथी सारुं ज्ञान शीखे छे.

१५ अने विद्या बराबर संसारमां बीजो कोई गुण नथी.

१६ जेने शीखवाथी हमेशां अत्यन्त सुख थाय छे.

१७ विद्या भणवामां हमेशां मन अने चित्त लगाडीने महेनत करवी.

१८ आ संसारमां धन अने सुख मेळववा माटे (विद्या सिवाय) बीजो कोई सुगम उपाय नथी.

१९ आ संसारमां लोभ बराबर बीजो कोई अवगुण नथी,

२० के जेना काबुमां थईने माणस पोताना घरने गुमावी बेसे छे; एटले नाश करी नांखे छे.

पाठ ४४—नीतिना वाक्यो.

१ कोईनी साथे शत्रुता करो नहि, बधानी साथे मित्रभावथी रहो.

२ के जेथी मन प्रफुल्लित रहे छे अने शत्रुनी बीक रहेती नथी.

३ जे देशमां रहो ते देशना राजानी नीति—

४ जोईने ते रिवाज उपर चालवुं ए बुद्धिमान माणसनी रीत छे.

५ महेनत अने सदाचारने लीधे माणस परमात्माना चित्तमां वास पामे छे.

६ तेनाथी धन अने यश पामे छे अने पूर्ण पंडीतोनी आशा रहे छे.

७ जे राजा विद्यानां बळ वगर सारी गोठवण करवी इच्छे छे,

८ ते पुर्ण दुःख पामे छे. जेवी रीते आंधळो माणस कुमार्गे चालवाथी दुःख पामे छे तेवी रीते.

९ पहेलां दोष अने गुण ध्यानमां राखीने पछीथी काम शरु करो.

१० जेथी मन दुःखी न थाय अने संसारमां शरम पामे नहि.

११ जे हमेशां भोगन खाइने मनोरंजक वात बोल्ये छे (कहे छे):

१२ एवा माणसथी वेगळा रहो, नहि तो कोइ वखत घात (हानि) करशे.

१३ पहेलवहेलां बधानी वातने सांभळीने तेनुं कारण खोळो,

१४ पछीथी मोंढेथी जवाब कहो, आ रीते सावचेती राखो.

१५ जे मांहोमांहे शत्रुता करीने बीजानी साथे मळे छे:

१६ तेओ बीजा शत्रुने हाथ, घणुं दुःख भोगवे छे.

१७ पदवी मेळवीने प्रजानुं पालणपोषण करो जेथी संसारमां कीर्ति मळे.

१८ जे चतुर छे ते कहे छे के परलोकमां आनंद (सुख) मळशे

१९. जे बीजानी निंदा करीने तमने पूर्ण मोटाई (प्रशंसा) आपे छे;

२० एना उपर कदी पण भूल करो नहि कारणके ते कोई दिवसे तमने क्रूर (नठारो) कहेशे.

पाठ ४९ — प्रश्नोतर.

प्र० संसारमां कोण सुखी छे के जेने कशुं दुःख नथी ?

उ० जे परमात्मामां निमग्न थाय छे तेज संसारमां सुखी छे.

प्र० परमात्मानी सृष्टिमां दुःखी कोने कहे छे ?

उ० जे बीजानी उन्नति जोईने बळे छे ते दुष्ट दुःखी रहे छे.

प्र० संसारमां धनवान कोण छे के जेनुं मन डोलायमान थतुं नथी ?

उ० जे मनमां संतोष राखे छे ते धनवानमां राजा छे.

प्र० मारा उपर मेहेर करीने कहो के कंगाल कोने कहे छे ?

उ० जेने धननी तृष्णा बहु छे तेने दारिद्री जाणवो.

प्र० जे पुण्यवान मागस छे तेमनी ओळखाण कहो ?

उ० जेना हृदयमां परमात्मानी बीक छे तेने पुण्यवान जाणवो.

प्र० संसारमां पापी माणस केवी रीते जाणवामां आवी शके ?

उ० जे पोताना ईश्वरथी विमुख छे तेज पापी कहेवाय छे.

प्र० बुद्धिमान माणसनां बधां लक्षण वर्णन करीने कहो ?

उ० जे संसारनी निंदाथी डरे छे तेने बुद्धिमान जाणवो.

प्र० संसारमां सज्जन माणस कोण छे ते मने निश्चय करीने कहो.

उ० जे दया राखीने संसारनुं भलुं चाहे छे तेने सज्जन जाणो.

प्र० संसारमां बधा माणस भरेला छे तो दुष्ट केवी रीते ओळखी शकाय ?

उ० जेनुं चित्त बीजानी हानिमां छे ते माणस दुष्ट कहेवाय छे.

प्र० हुं आ वात पुछुं छुं के आ संसारमां मोटो कोण छे ?

उ० जे माणस बीजानो दोष ढांकी राखे छे ते माणस मोटो कहेवाय छे.

समाप्त.

સુચના.

અમારે ત્યાંથી આ રાજ્યની શાળાઓમાં ચાલતાં ગુજરાતી, ઇંગ્રેજી વિગેરે તમામ પુસ્તકો તથા સ્ટેશનરી સામાન મળે છે જથ્થાબંધ લેનારને સારૂ કમીશન આપવામાં આવે છે. બહારગામના ઓર્ડરપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવશે.

અમારા તરફથી પ્રગટ થયેલાં પુસ્તકો.

		કિંમત રૂ. આ. પા.
૧.	ગુ. ત્રીજા ધોરણની નોટ. (આ રાજ્યના નવા ધોરણ પ્રમાણે તમામ વિષયો સાથે)	૦—૩—૬
૨.	ગુ. ત્રીજા ધોરણની નોટ.	૦—૪—૦
૩.	ગુ. ચોથા ધોરણની નોટ.	૦—૫—૦
૪.	ગુ. પાંચમા ધોરણની નોટ.	૦—૮—૦
૫.	હિન્દી ગ્રામર તથા શિક્ષાવળી ભાગ ૧ ના અર્થ તરજુમાસહ	૦—૩—૬
૬.	હિન્દી શિક્ષાવળી ભાગ ૨ ના અર્થ તરજુમાસહ.	૦—૪—૦
૭.	પ્રશ્નોત્તરરૂપે બાલોપયોગી સૃષ્ટિજ્ઞાન (ધોરણ ૫ માટે) "	૦—૨—૬
૮.	પ્રશ્નોત્તરરૂપે બાલોપયોગી સૃષ્ટિજ્ઞાન (ધોરણ ૬ માટે) "	૦—૨—૬

ઉપરનાં પુસ્તકો અમારે ત્યાંથી નીચેના ઠેકાણેથી મળશે—

રા. રા. મોહનલાલ મનસુખરામ શાહ બુકસેલર—**વડોદરા.**
રા. રા. હીરાલાલ ઝવેરભાઇ " **સોજીત્રા.**
તથા રાજ્યના જાણીતા બુકસેલરોને ત્યાંથી પણ મળશે.
પત્ર વ્યવહાર નીચેના સિરનામે કરવો—

મણિલાલ મુળજીભાઇ ઉપાધ્યાય.
બુકસેલર—પેટલાદ.